Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Bulla retractationum ;

https://hdl.handle.net/1874/340393

Pij pape ſecūdi. Bulla retractationū oīm dudū
p̄ eum in minoribus adhuc agētem pro. Con
cilio Baſilieñ. ⁊ con̄ Eugenium ſummū pōtifi
cem ſcriptorum Incipit feliciter.

PIus Epiſcopus Seruus ſeruorū dei. di
lectis filijs. Rectori et vniuerſitati ſco
le Colonieñ. Salutem et aplicam bene
dictionem. In minoribus agentes nō
dum ſacris ordinibus iniciati cum Baſilee inter
eos verſaremur qui ſe generali Concilium facē
et vniuerſalem eccleſiam repreſentare aiebant
dyalogoꝝ quendam libellum ad vos ſcripſim⁹
i quo de auctoritate Concilij gn̄alis. ac de geſtis
Baſilienſium et Eugenij pp̄e contradictione. Ea
ꝓbauimus vel dampnauimus. q̄ ꝓbanda vel
dampnanda cenſuimus. Quantū capiebamus
tm̄ defendimus. aut oppugnauim⁹. Nihil mentiti
ſumus. nihil ad graciam. nihil ad odium retuli⁹
Exiſtimauimus bene agere. et recta incedere via
Nec mentis noſtre aliud erat obiectum q̄ꝫ publi
ca vtilitas ⁊ amor veri. Sed quis non errat mōr
lis. Sapientem incōueniunt philoſophi nunq̄ꝫ
errarē Verum eſt. At quis ſapiens niſi bonus.
quis bonus niſi ſolus deus. Omnes declinauerūt
ſimul inutiles facti ſunt. non eſt qui faciat bonū
non eſt vſqꝫ ad vnum. inquit propheta regius

Declinauimus ꝛ nos ab vtero matris errauimꝰ in inuio. ꝛ non in via ambulauimus ī tenebꝭ ꝛ procul a veā luce receſſimus. Nec nobis tantū errauimus alios quoqꝫ ī precipicium traximus ꝛ cecis ducatum prebentes ceci cum illis ī foueā cecidimus forſitā et aliquos ex vobis ſcripta noſtra decepere ꝛ in deuīa deduxerant. Quorum ſanguinem ſi de manibus noſtris requiſierit dn̄s nō habemus quod reſpondere poſſimus niſi nos ut homines peccauiſſe. qui arbitrantes rectum iter oſtendere obliquum monſtrauimus. In miſericordia tantum dei ſpes noſtra ſita eſt. que ſuper omnia opera eius elucet. Sed haud quꝙ̄ ſatis fuerit diuinam miſericordiam imploraē ꝛ dicere Parce domine parce peccatis noſtris niſi pro viribus vulnera que inflixĩmus veritati curare admitamur et ſicut eſt in fabul' ſagitta qua vulnerauit afferat opem. ſiue ut canit eccleſia. medelam inde ferat hoſtis vnde leſerat. Mortem ſibi aliquidam prius conſciuerint ꝙ̄ videri velint aliquando male ſenſiſſe. Et nonnulli ne vel ad horam videantur erraſſe ſemper errant et dum vel minimam tolleāre honoris iacturam neque unt totum abiciuut et perpetua notantur infamia et in peſſimas prolabuntur hereſes. Qui ne appareant inconſtantes pertinaces efficiuntur.

Supbiſſimi hoc agunt·qui videri dij non homiēs volunt. Quales Conſtancie combuſti ſunt nr̄a etate in magno conuentu. Hieronim⁹ et Johannes hereſiarche. Nos homines ſumus·et ut hoines errauimus·neq; imus inficias. Multa q̄ diximus·ſcripſim⁹·egimus dampnari poſſe. Verum non ut Arrius Eutices Macedonius aut Neſtorius·et alia plaſphemorum turba·ex animo ptinaciter dampnatam viam elegimus. ſeducti peccauimus ut paulus·& ignoranter pſecuti ſuimus eccleſiam dei et Romanam primāq; ſedem ꝓpter quod proſtrati ante oculos dn̄e pietatis ſuplices oramus. Delicta iuuentutis n·et ignone·memineris ac̄. Pudet erroris. penitet male feciſſe·et male dictoꝝ ſcriptorum q; vehement penitet·plus ſcripto q̄ꝫ facto nocuimus. Sed q̄d agamus. Scriptum et ſemel emiſſum volat irreuocabile verbum. Non ſunt in poteſtate noſtra ſcripta·que multas inciderunt man⁹·et vulgo legunt̄. Utinā latuiſſent que ſunt edita. Nam ſi futuro in ſeculo manſerint·& aut malignas mentes inciderint aut incautas fortaſſe ſcandalum patient. Qui hec ſcripſit inquient·in beati tandē petri cathedra ſedit·& criſti ſaluatoris vicariatū geſſit. Ita ſcripſit Eneas· qui poſtea ſummum pontificatum adeptus·pius ſecundus appellat⁹ eſt·nec inuenit̄ mutaſſe ꝓpoſitū. Qui eū elegerūt

⁊ in ſūmo apoſtolatus vertice collocatꝰ ē ab hijs
ſcripta eius approbata videnť. Verendū ē ne ta
lia noſtris aliqn̄ ſucceſſoribus obiciant̄. Et q̄ fue
runt Enee dicanť pij atq; ab ea ſede autoritatem
vendicent ad quā ignāť latrauerūt Cogimur
igiť dilecti filij beatum Auguſtinum imitari qui
cum aliqua in ſuis voluīmibus erronea inſeruiſſ;
retractacōnes edidit humilis ⁊ ꝓbatiſſimi viri
ingenij qui ſuas ineptias verecunde confiteri
ac corrigere quam impudēter defendere maluit
Idem ⁊ nos faciemus confitebimur ingenue ig
nārātias noſtras ne per ea que ſcripſimꝰ iuuenes
error irrepat qui poſſit in futurum apoſtolicam
ſanctamq; ſedem oppugnare. Nam ſi quem de
cuit vnq̄ Romani primi q; throni eminentiam
⁊ gloriam defendere ac extollere nos illi ſumus
quos ſine vllis meritis pius ⁊ miſericors deus ſo
la diſpenſatione ſua ad beati petri ſolium et di
lectiſſimi filij ſui dn̄i noſtri ihesu xp̄i vicariatum
euocauit. Quibus ex rebus dilectiones veſtras
hortamur ⁊ in dn̄o conmonemus ne prioribus il
lis ſcriptis inhereatis aut fidem vllam preſtetis
q̄ ſupmā ap̄lice ſedis auctoritatē quouis pacto
elidunt aut aliquid aſtruūt quod ſacroſancta
Romana nō āplectitur eccl̄ia Suadete oībꝫ ut id
ſolium pre ceteris venerenť in quo ſaluator dn̄s
ſuos vicarios collocauit ⁊ qd̄ beati ap̄li petrus et

Paulus ſuo ſanguine dicauerunt. Nec pũtetis
diuinam prouidentiam q̄ cuncta gubernat. ⁊ ni
hil negligit eorum que creauit inordinatam re
liquiſſe militãtem eccliam que cum ſit ſponſa cri
ſti profecto a deo eſt. ⁊ ordinem habet. dicente
Apoſtolo que ſunt a deo ordinata eſſe. Requirit
autem ordo ut inferiora a ſuꝑioribus gubernent̄
et ad vnum tandem ꝑueniatur. tanq̄ principem
et moderatorem cunctorum que infra ſe ſunt. Si
cut grues vnam ſequũtur. et in apibus vnus ē
rex. ita et in eccia militanti que inſtar triũphan
tis habet. vnus eſt omnium moderator et arbit̄
iheſu criſti vicarius. a quo tanq̄ capite omīs ī
ſubiecta menbra poteſtas et autoritas diriuat̄
que a xp̄o dn̄o deo noſtro ſine medio in ipſum ī
fluit. Nec profecto in alium. tanq̄ ſui exercitus
ducem. ſupremam auctoritatem criſtus princi
paliter deriuaſſet. q̄ in ſuum vicarium. qui pri
mus fuit petrus. cui conmiſſam nouimus domi
nici gregis curam. Nec duos plures ve petros
euangeliſte conmemorãt. Nec duos aut plures
inſtituit dn̄s qui ſuum locum tanq̄ capita tene
rent equalia. Sed vnum conſtituit vt verticem
ac ducem ⁊ paſtorem vniuerſi gregis. Simonē
petrum dicēs. Tu es petrus. et ſuꝑ hanc petrã
edificabo eccleſiam meam. ⁊ tibi dabo claues re
gni celorum. et quodcunq; ligaueris ſuꝑ terrã

erit ligatum ⁊ in celo ⁊ quodcunqȝ ſolueris ſup
terram erit ſolutū ⁊ in celo . Et paſce oues meas
que nulli alteri ſeorſum dicta leguntur niſi petro
ut in petro vnitas et ſūma contineretur auctori
tas . Nec alius a petra dictꝰ eſt petrus niſi ſymō
ut intelligeremꝰ vnicum eſſe vere ⁊ ſolide petre
id eſt criſti ut Paulus exponit locum tenentem
ſymonem petrum qui ſolus pro dn̄o in piculo
conſtituto exemit gladium Petrꝰ igitur ⁊ ſucce
ſſoēs eius Romani pontifices primatum in eccle
ſia tenuerūt ⁊ nos hodie ꝙuis indigni ſola dn̄i
voluntate digni tenemus . Et quicunqȝ romaē
ſm̄ canonicas ſanctioēs pficit̄ eccłie ꝙ primum
electꝰ eſt in ſacro collegio ſupmā a deo ptātem
ſine medio cōſequitur ⁊ p ordinem ī oēm diffun
dit eccleſiā cuiꝰ pccā diuino iuditio punienda re
ſiquūtur . Si q̄d adūſus hāc doctrinā inueneritis
aut in dyalogis aut ī epl̄is noſtris q̄ plueś ſunt
a nob̄ edite aut in alijs opuſcul̄ noſtris . Multa
ei ſcripſiꝰ adhuc iuuenes ēſpuite atqȝ ↄtēpnite
Sequimī q̄ nūc dicīꝰ et ſeni magis ꝙ iuueni cre
dite nec p̄uatum homiem pluris facite ꝙ ponti
ficē eneam reicite pium ēcipite illud gentile nomē
parentes indidere naſcenti hoc criſtianum in a
poſtolatu ſuſcepimus . Dicēt fortaſſe aliqui cum
pōtificatu hāc nob̄ opionē aduenīſſe ⁊ cū digni
tate mutatā eē ſniāȝ haud ita ē lōge alit̄ actum

Audite filij conuerſationem noſtram. Breuis
narratio erit. que nobis q̄ntum ad rem attinet
veritatem apiet. et obiectioni faciet ſatis. Anno
ſalutis primo et. 30. ſupra mille quadringentos
cum dn̄ico Capranica. quem Martinus quītus
in ſecreto conſiſtorio Cardinalem creauerat. Eu
genius quart9 ſpreuerat. Baſileam petiuimus
ibi q3 concilium inchoatum inuenim9. Verum
ab Eugenio reuocatum q̄uis congregati nolue
rant obedire. aſſerētes iam inceptum. Conciliū
ſine conſenſu patrum qui conueniſſent haud q̄q̄
q̄ potuiſſe diſſolui. Julianus aderat ſancti An
geli Cardinalis natione Romanus. moribus et
doctrina conſpicuus. preſtaret ceteris. Js audi
ta Eugenij reuocatione preſidentiam dimiſit
tanq̄ ſummo pontifici vellet obedire. ſed
cum augeſceret in dies Eugenio vel inuito. Con
cilium et multi ex diuerſis regionibus Epiſcopi
et Regum legati aduētarent. Cardinales quoq3
ex Romana curia pfugi indies non nulli concur
rerent pſidentiam reſumpſit. et auctoritatē Con
cilij mirum in modum extollens eminentiā pri
me ſedis ſupprimere cepit. venientes Eugenij le
gatos et poteſtatē Romanorum preſulum mag
nificantes apparenter confutauit. et cum eſſet fa
cundiſſimus facile pſuaſit auditorib9 que cupie
bat. Cardinales ex vrbe pfecti Eugenio infenſi

vitam eius moreſq; carpebant. Accedebant
in horas cateruatim noui curiales qui ut eſt
omnis multitudo maledica et inimica prim
cipi Eugenij nomen modis omnibus lacera
bant. Nos qui ex patria iuuenes nō ex urbe
illuc migraueramus et noua tum primum
auis ex ſenenſi gimnaſio euolaueramus cu
des ꝗ inexperti vera eſſe arbitrabamur que
cunq; dicebantur nec putabamus mentiri
alios qui neſciremus ipſi mentiri atq; ut eſt
innatum homini tetra et horrenda crimina o
dio habebamus. nec Eugenium diligere pote
ramus quem tot tantiq; teſtes indignum pō
tifitio dicerent. Aderant legati pariſieñ. ſcole
cuius eſt fama percelebris. affuerunt et ali
quando veſtri et aliorum ſtudiorum germa
nice nationis oratores et vno cuncti ore con
cilij generalis auctoritatem ad celum efferē
bant. De poteſtate romani pontificis pauci
erant qui loqui preſumerent omnes qui pu
blice loquebantur prurientes auribus multi
tudini applaudebant. Acceſſit et ipſius Euge
nij conſenſus qui diſſolutionem concilij a
ſe factam reuocauit et progreſſum eius ap
probauit cum reconciliata ſynodus euge
nio videretur et pax eccleſie data preteri
ta enim omnia per ſuas litteras ꝯcilij patres

Eugenio ſeſe remiſſuros. et pedes eius tanq̄ bea
ti Petri exoſculaturos promiſerant. ſi reuocata
diſſolutione Concilio curſum pmitteret atq; illi co
hereret. Noue interceſſere diſcordie. Tum alijs
de rebus. tum potiſſime ſuper tranſlatione Concilij
grecorꝝ cauſa in alium locum. Eugenius i ytalia
non ſine ratione Concilium petebat. populari
tas ſinodalis tranſire mōtes horrebat. ⁊ in Aui
nione aut in Sabandia locum deſiderabat. Adi
uerunt per id temporis duo viri ex ytalia Baſi
liēſe Conciliū Nicolaꝰ panormitanꝰ Archieps
et ludouicꝰ pontanꝰ aplice ſedis Notarius. Al
fonſi magni Regis oratores. qui velut duo orb
ſydera ceu pontificij Juris ⁊ docꝰ Ciuilis ſapien
tie duo pͤcipua ⁊ clariſſiā lumina cenſebantur.
Hij dictis ſcriptiſq; Concilij geſta pbabāt Eu
genij facta dāpnabant. nec erat qui aut vellet
aut auderet dicta eorꝝ refellere. Quid agemus ſ
audire potuiꝰ nō diſcere. Rude nimis ingeniū ē
quod p ſingulos dies audita ⁊ iculcata non ca
pit. Quales magiſtri fūt. tales diſcipuli euadē
ſolent. Paucos inuenias Ariſtoteles qui plato
nica norint deſtruē dogmata. Non eſt diſcipulꝰ
ſupra mgrm inquit dominus. Nec nos magiſtrū
potuimꝰ ſuperare. Julianꝰ nobis ⁊ Nicolaus ⁊ Lu
douicꝰ ⁊ alij complures fuere magiſtri. Scola
Baſilieñ Conuentus i quo raro aliquis Eugenij

cauſā defendit aduerſus concilij dignitatem muni
re aliq̄d crimē hereſis fuit vna oīm vox cōcilium
Eugenio p̄ferebat. De ſedis apoſtolice p̄cellētia
aut ſilentiū aut contemptus concilium. cōcilium cun
cta ſonabāt. Didicimus ergo q̄ audiuimus a poſt ali
qd ānos exiſtimantes nos aliq̄d eſſe diximus ut
ē apud Satir. Semp ego auditor tm̄ nūq̄ ne re
ponā; puduit ſemper diſcipulum gerere ſubtraxi
mus ferule manum cepimus loqui et magiſtri
perſonam induimus. Scripſimus epiſtolas et o
puſcula hoc omnibꝫ paſſim datur docti et indocti
ſcribunt. et que ſcripſit ipſe nemo contempnit niſi
editionem feruorem tempus extinxerit. Nobis
placebāt ſcripta noſtr̄ more poetarū q̄ poemata
ſua tanq̄ filios amant. Nec in baſilea quemq̄
inueniebamus q̄ ea dāpnaret. pbāt enī ſimilia
ſimiles applaudebamus nobiſipſis et in editionibus
noſtris gloriabamur. Et quāq̄ poſtea Eugenius
concilium in italiam trāſtulerit et cū grecis fer
rarie ac demū florencie conuenerit q̄q̄ Julianus
ſancti angeli et Johannes ſancti petri cardiales
quibus plurimū credebamus ad Eugeniū deſciuiſ
ſent q̄q̄ pauciſſimi in fide Baſilieñ. remāſiſſent
Noluimus tandem credere exiſtimantes cunctos
qui abibant metu recedere ne bona tpalia pderēt
Et cū nl habe͛ qd nob auferri poſſꝫ pſeuerād pu
tauimus ne ptem q̄ verior nob apparebat relinquētes

detrimentum anime facẽmus. Manſimus igit᷑
Baſilee. quo ab Eugenio ut credidim⁹ iuſto iu
dicio depoſito Amedeus Sabandienſis ſuffectus ẽ
q̄ felix quint⁹ appellatus. quẽ nõ ut ydolũ quod
erat. ſed tanq̄ verum criſti vicariũ. venerati fui
mus. Nihil adhec ſiniſtri putantes interceſſiſſe
At cum Fridericus Romanoꝝ rex. apud Aquiſ
grani coronatus domũ repetẽs. Baſilea tñſitum
feciſſet. Rogat⁹ qȝ felicem illic preſentẽ accedẽ
nullo pacto ꝑſuaderi potuiſſꝫ. ut honorem ei tan
quã Romano pontifici exhiberꝫ aut publice cũ
eo verba miſceret. tum primũ conſideraui⁹ poſſi
bile eſſe ꝙ ꝑtem erroneã ſequeremur. qñ Rex
romanorũ Jmpator futurus in tanto negocio
dubius eẽt. ⁊ ad Eugenium īclinarꝫ magis. Mul
tum et ſepe inter noſipſos cogitauim⁹. quis eſſet
modus inueniẽdi verũ. Nũq̄ enim volentes er
rauimus. Rogati in familiã friderici tñſire non
rẽnuim⁹ Erat tunc ille cum tota fere Germania
neutralis Conciliũ Baſilee dicebãt eẽ Germani
q̄ ydolum ei⁹ reſpuebãt Eugeniũ xp̄i vicarium
appellabant. et Concilium ab eo cebratũ recuſa
bant. nec Eugenio nec Baſilienſ̄ plene obediebãt
placuit ad neutrales tñſire. ut verum apud eos
liberius audirem⁹. Et ſi recedendũ eẽt ab vno ex
tremoꝝ per aliquod mediũ tñſiremus ad alteꝝ
q̄ eoꝝ iudiciũ ſpectarem⁹. quũ non eſſent affecti

cauſe mãſimus in aula friderici pluribꝫ ãnis illic
varias audiui9 opiones. Neutrãlitatẽ iccirco theu
tones induerãt ut cõcordia facili9 inuenireẽ nõ
ex ɔſilio ſolonis q̃ tumultuãte ciuitate extorrẽ ſe
cit q̃ ſine pte remãſit. Multa inter neutrãles didi
ci9 q̃ nos antea latebãt Eugeniũ falſo de multis
accuſatum inuenim9 Cardinales q̃ Baſileam ve
nerãt ob priuatas inimicitias bono ꝛ ſãcto viro
notã inurere voluiſſe q̃ tñ poſtea cuncti ad eum
ẽdierint ꝛ veniã errati pecierint forte per id tpis
Julianus ſancti angeli cardinalis cui9 ſupra me
minim9 ex Hungaria que ſibi decreta contra tur
cos fueãt prouintia flauianum venit que hodie
Vienna dicitur precipuũ auſtrie columẽ ſepe cũ
eo ſermonẽ pro veteri cõſuetudĩe miſcuim9 ſepe
de rebus Baſiliẽſibꝫ diſputaui9 tuebamur anti
quam ſententiam ille nouam defendit extolleba
m9 geneãlis ɔſilij autoritatẽ ille aplice ſedis po
teſtatẽ magnopere collaudabat dicebat9 cõſiliũ
Baſilienſe iure perſeueraſſe q̃uis Eugenius pre
ſidentes reuocaſſet ꝛ hoc eius factum accuſaba
mus. Jlle diſſolutum ſeu tranſlatũ rite conſiliũ
affirmabat ꝛ Baſiliẽſium opa multis mõis dete
ſtabatur Baſilee qꝫ nõ ſynodũ eccie ſꝫ ſathane ꝛ
miniſtroꝝ ei9 ſynagogã remãſiſſe dicebat dicti
na fuit inẽ nos ɔcertacõ veꝝ modeſta et caritate
plena ad extremum cum ſuis ſcriptis dictis qꝫ-

Cardinalem et vincēmꝰ ꝑmeremꝰ qꝫ vehement
ſubridens ille. Tu inquit Enea tabellis obſigna
tis agis mecū. ⁊ qm̄ aliqn̄ ſenſimus ut dicis. id
circo ⁊ hodie idē putas debere ſentīē. et addictos
prioꝛi ſentēcie cenſes. Verū ꝓpterea nos ſumus
liberi quia mutare ſentēciā vſqꝫ ad moꝛtē poſſuꝰ
Cur enī non liceat omni tpe relicto falſo verum
cōplecti. Verū fateoꝛ me dixiſſe ⁊ ſcripſiſſe que
refers. Verū a vero remotum erraſſe. At tu qui
ut ais me doctoꝛe Baſilieñ credē adductꝰ es. er
rantem olim ſectatꝰ ſum. Cur mō non ſequeris
recta monentē. Preſūpſi demeipſo dum eſſem
Baſilee nimis. ꝙuis deceptus decepi. et credens
prodeſſe nocui. in medio eccīe docens que nō di
dici. cecus erraui. ⁊ in tenebris ambulaui. Reliq̄
tandem eccīam malignanciū. ⁊ cum impijs ſede
re recuſaui. Reuelauit dn̄s oculos meos. ⁊ conſi
deraui mirabilia de lege ſua. Cognoui prioꝛes er
roꝛes. ⁊ qn̄tum a vero procul abiſſent Baſilieñ
plane intellexi. Adij Romanā Curiā et Eugenio
cui fuiſſem rebellis ſūmiſi ceruicem. A quo mīaꝫ
cōſecutꝰ ad vnionem Grecoꝝ nauaui operam ⁊
illis Romane eccīe recōciliatis aduerſus impios
Thurcos legationē accepi Caſtigās caſtigauit
me dominꝰ ⁊ moꝛti non tradidit me. ſed hūilia
tum exaltauit. quia cognito ī erroꝛe nō pſeuera
ui. ſed mox ī viā redy. ⁊ ex mgr̄o factꝰ diſcipulꝰ

ex magno paruus expurgato veteri fermento
nouum hominem indui et vere matris lacte nutri
tus ad fontem veri perueni quem ſancti doctores
oſtendunt · greci et latini quorum vna vox eſt ·
ſaluari non poſſe qui ſancte Romane eccleſie nō
tenet vnitatem omneſqꝫ illas virtutes mancas
eſſe ei qui ſummo pontifici obedire recuſat quāuis
in ſacco vel cinere iacens dies et noctes ieiunꝫ et
oret et in ceteris videatur legem implē qꝛ melior
ē obediētia quā victie et omis aia ptātibꝫ ſublimio
ribꝫ ſubiecta ē et Romanum preſulem in eccleſie
vertice conſtitutum eſſe ꝯſtat a quo nullā ex oui
bus xp̄i exemptā nouimꝰ Ego ad ouile redij qui
diu errauerā extra caulas et paſtoris eugenij vo
cem audiui tu ſi ſapias idem facies Deſerunt pe
ctori noſtro verba viri q̄ ſepe ad nos ēpecijt non
ſine caritate ardenti et amore ſingulari · Inteā ex
diuerſ regionibꝫ homines doctiſſimi Ceſarē adie
runt quibꝫ cū placidos de eiſdem rebus miſcuimꝰ
ſermones ſemꝑ ad verū intenti cuiꝰ ē natuā hois
auida multū ꝓfuit nob iohannes Carucriales
apl̄ice palacij auditor nacōe hiſpaꝰ qui iuliano
defuncto in titulo Cardinalatus ac legacōe ſucceſ
ſit · Quo cum ſepe de conſilio baſilieſium amice
diſputauimus · Nemo doctus ad imperatorem
venit quem de hijs rebus in colloqueum nō ad
ducēꝰ cūqꝫ Ceſar ad vnionem eccie ꝓcurādā in

Nurrūberga ſue nacōnis. Conuentum inſtituiſ
ſet. decreuiſſetq́ȝ ſūmum pontificem adhortari ut
Conſtancie nouū Concilium indicēt. legatūq́ȝ
mitteret. ac Baſilieñ pⁱter inducere ut eo ſe trāſ
ferrent. ibi ut pax ecc̄ie rdderetur. primi Baſilieñ
recuſauere. Quod audiēs Thomas Aſſelbachiꝰ
ex germanis inſignis theologus. Nunc inquit
ſcio Baſiliēſes ſpm̄ſanctū nō habere ductorem
qui tam equam Imperatoris legē effugiūt. idem
multi alij dixē viri doctiſſimi. et opinioē ſanctita
tis illuſtres. Quibus conſideratis. caligo tandē
ab oculis noſtris cecidit. que velut aranearū te
la verū cernere impediebat. Recognouiꝰ errorē
noſtrū. venimꝰ Romā. Baſilienſium dogma re
iecimꝰ Eugenio pontifici maximo caput ſūmiſiꝰ
a reccōciliati ecc̄ie Romane doctrinā eiꝰ imbuimꝰ.
a illud Jeronimi diximꝰ. Ego nullū p̄mium niſi
xpm̄ ſequēs. beatitudini tue. id ē cathedre petri
cōione cōſortior. Sup illam fundatā eccleſiā ſcio
Quicūq́ȝ extra hāc domū agnum dn̄icum cōme
derit prophanus ē. Si quis in archa Noe nō fuerit
peribit. regnante diluuio. Eramꝰ q́ȝ adhuc pene
laici qū ad Eugenij obediētiā rediuimꝰ. Ex Baſi
lea clericali tm̄ caractere inſigniti ceſſiꝰ. nec vn
q̄ȝ ſacros imbuimus ordines niſi poſt veritatem
cognitā Baſilieñ ciuitate relicta. In Auſtria mi
nores ordines ac ſubdijaconatū et dijaconatum

recepi⁹. In vrbe ad presbiteratū puenī⁹. Hec est
ↄuersacō nrā p hos grad⁹ e tenebͣs ad lucē mi
grauī⁹. Ad quā rē nō paꝝ luūs attulit nobͣ Tho
mas Sarazene⁹ theologice ſapiē celebrī⁹ ac acu
tiſſī⁹ interpres q̄ postea i ſūmo collocatus apl'a
tu Nicolai qn̄ti nomē accepit. Hijs autoribꝫ vnā
ecclesiam catholicā ⁊ apl'icam eē didicimus ma
trem omnium fidelium extra quam non inuenit᷑
salus ſponſam cristi immaculatam i qua omnes
qui militant finem ſibi proponūt vitam eternā
Idcirco enim in ecclesia militanti laborant homi
nes ⁊ cum demonibus tanq̄ cum hostibus pu
gnant ut pacem tandem aſſequantur ⁊ cum Jhu
magiſtro ac legifero ſuo in celeſti Jeruſalem tri
unphare ac regnare poſſint. Hic finis criſtiano
proponitur. huc omnis ecclesie militantis cona
tus omnes leges. omnes regule tendūt. Et quo
niam ecclesia quidam exercitus est deo militans
terribil' vt castroꝝ acies ordinata dicit᷑ vni pro
cul dubio impatori ſubeſt ad cui⁹ nutū cuncta eē
runt. Cūqꝫ pi⁹ ac maxi⁹ ⁊ opti⁹ de⁹ i ſuo ſāguie
fūdauerit ecclīaꝫ eāqꝫ voluerit ad finē vſqꝫ ſeculi
pduāre. Quis nō dixerit i ea id ꝛ̄egimē institutū eē
qd̄ optimū cēſeret. At vero int̄ gnāa gubnationū
cōmunis philoſophoꝝ ſnīa ē pſtāe monarchicā
et. Romani quorum toto micuit orbe dignitas
q̄uis eiectis regibꝫ duos aūnos ↄſoles elegerūt

⁊ modo tribunos addidere· modo alios magiſtra
tus inuenere· In aduerſis tñ caſibus. bellis q; g̃
uioribus ad vnũ aliquẽ recurrerunt v̉tute et au
ctoritate p̄ſtantẽ· quẽ dictatorem appellauerũt
cuiꝰ dicto nõ liceret aduerſari. Et quãꝗ̄ dictatu
ram ab inicio temporaneã inſtituerũt. In Julio
tñ ⁊ ſucceſſoribus eius ꝑpetua effecta eſt· nec vn
ꝗ̄ Romana res admirabilior aut celſior fuit ꝗ̄
ſub Auguſto Ceſare· qñ iam clauſis portis totus
fere orbis ſub vnius hominis gubernatiõe quie
uit. Quo tpe natus mũdi ſaluator monarchicũ
regimen ceteris gubernacõibꝰ p̄tuliſſe videtur
Idem probat tociꝰ fere orbis cõſuetudo cuiꝰ ma
ximã ptẽ gubernant Reges. ſiue xp̄ianos intuea
mur ſiue Bãbaros. Et ꝗ̄uis ciuilitates aliquot
repiũtur· que cũ maxime ſeruiãt· liberas ſeſe vo
citãt· ſine rege viuẽtes· non poſſunt tñ effugere
quin vnũ preferãt aliꝭs· eiq; tanꝗ̄ capiti ꝓ tem
pore obediant. Quid pluã. celeſtis aula nos ad
monet. Quid illa pulchriꝰ aut ordinaciꝰ. Quid
maiꝰ aut durabiliꝰ. quid melius aut beatius.
ꝗ̄uis in ea ⁊ angeloꝝ diuerſi ſint ordines· ⁊ ſãc
toꝝ ſpirituũ innumerabiles chori· vnus eſt tñ
omniũ rex eternꝰ· deus qui cõdidit vniuerſa et
nichil negligit eoꝝ que cõdidit. Cuiꝰ filiꝰ vige
nitus Criſtus Jheſus cũ pro noſtra ſalute veniſſ;
i hũc mundũ ſeruili accepta forma· eciã de qua

loquimur in cruce patiēs ſuo ſanguine acq̄ſiuit
⁊ i̅ ea vſq; in diē aſcencionis corꝑalit̄ p̄ſedit ⁊ tā
q̄ dux verus ⁊ imperator cuncta in finem ſuum
direxit. At cum aſcendiſſet in celum eum indubi
tanter ſui gregis paſtorem reliquit cui dixerat.
Paſce oues meas ⁊ tibi dabo claues regni celoꝝ
Neq; enim dixit et non fecit qui ſolus eſt verax
Grex criſti eccleſia eſt paſtor prim⁹ ipſe xp̄s fuit
⁊ paſtor bonus qui poſuit animam ſuam pro oui
bus ſuis. Secundus paſtor petrus extitit ab ipſo
dn̄o inſtitutus atq; omni poteſtate donatur q̄ ad
bene regendum commiſſas oues neceſſaria ducit
Alioquin criſt⁹ q̄ ſapiētia patris ē ⁊ omino ſapi
enter egit eccleſie ſue haud ſufficienter ꝓuidiſ
ſet quod ē nepharium aſſerere. Et q̄uis plures
per orbem eccleſie inſtitute fuerint. ⁊ plures ep̄i
id ē plures greges ⁊ ouilia plura. ⁊ paſtores plu
res. omnes tn̄ ſub vno paſtore ⁊ i̅ vno grege at
q; ouili ꝯtinebantur ſicut ⁊ hodie cōtinentur qꝛ
vn⁹ ē criſti thala⁹ vna ſponſa vnū ouile ⁊ vn⁹
paſtor ⁊ omnium ep̄orū vnus ep̄us roman⁹ pre
ſul bt̄i petri ſucceſſor ⁊ iheſu criſti vicari⁹ petr⁹ enī
i̅ anthiochia p̄mū ſedit deinde romā venit. vnde
cum pſecutionem fugiens vellꝫ abiē. a dn̄o ꝓhi
bit⁹ ē ⁊ hic glorioſo martirio vitā finiuit ſucceſſo
re clemente ſubſtituto atq; ita i̅ hanc vſq; ſerua
tum ē ut qui rome ſederit antiſtes rite inſtitutus

per legittimū electionis tramitem·tanq̃ȝ Aaron vocatus a dn̄o·hūc omnes xp̄iane plebes·oēs populi·omēs reges·omnes Clerici·omnes Ep̄i tanq̃ꝑ ihesu xp̄i vicarium et beati petri ſucceſſorē vniuerſalis eccl̄ie caput ac rectorem ⁊ ducem venerati ſint·Inter quos plurimi pro xp̄i nomine aſperrimos ꝑpeſſi cruciatus·⁊ morte mulctati coronā martirij ſuſceperūt·plurimi cōfeſſores egregij vita moribus ⁊ doctrina fulgētes q̄uis ſine ſanguinis effuſione·non tn̄ ſine piculis ⁊ labore ac volūtate parata pro conſeruanda ſacri euāgelij autoritate moriēdi ad celeſtem gloriā puenere·ut Gregorij·Damaſi·Leonis·Innocencij·Bonifacij·Bendicti·⁊ alia noīa inter q̄ terciꝰ claruit Eugeniꝰ ex monaſterio ſancti Anaſtaſij ad ſūmum ſacerdociū euocatꝰ·ad quē diuꝰ Bernhardus monachoꝝ paſt·nō minꝰ doctrine fulgore q̄ꝑ vite ſanctimonia illuſtris īter multa huiꝰmodi verba conſcripſit·Indagemus inquit adhuc diligenciꝰ quid ſis·quā geras videlicȝ pſonā pro tp̄e in eccl̄ia dei·Tu es ſacerdos magnus ſūmꝰ pōtifex·tu princeps ep̄oꝝ·tu heres apl̄oꝝ tu primatu Abel·gubernatu Noe· patriarchatu abraham·ordine melchiſedech·dignitate Aarō·autoritate moijſes·Judicatu ſamuel·ptāte petrꝰ·vnctione xp̄ꝰ·Tu es cui claues tradite·cui oues credite ſūt·Sūt et alij quidem celi ianitores

⁊ gregum paſtorēs· ſed tu tanto glorioſius q̄pto
⁊ differencius vtrumqꝫ pre illis nomen heredi
taſti habēt illi aſſignatos ſibi greges ſinguli ſin
gulos tibi vniuerſi crediti vni ſumus· nec modo
ouium ſed ⁊ paſtorum tu vnus omnium paſtor
hec bernh᷒· ad eugenium tercium· ſcribit cui ſupre
mam ⁊ omimodā in eccīa ptātē concedit· qd̄ ille
de tercō teſtatᷓ eugenio hoc nos de quarto ⁊ oibꝫ
aliis romanis pōtificibus ꝓfitemur· quorum dig̃tatis
ē auctoitas liquet igitur vnū i eccīa caput eē et
vnū pn̄cipē quorum pax populi ex vno rectoē dependꝫ
⁊ pluralitas principū diſcordiā parit criſt⁹ eccīe
ſue in vltimo teſtamento pacem reliquit ⁊ pacē
multis verbis cōmendauit· dedit ergo ⁊ regimē
pacis amicum· id eſt monarchicū ſub btō petro
⁊ ſucceſſoribus eius adminiſtrai cūcta precipiēs
clauibus illi commiſſis ⁊ cura gregis de mādata
Hec nos de romani pontificis auctoritate ⁊ po
teſtate ſentimus· cui et congregare gn̄alia con
cilia et diſſoluere datum eſt· qui et ſi filius eſt·
propter regenrationem ꝓpter dignitatem tū pr̄
habetur ⁊ ſicut filia cōmis cā venerari dꝫ eccīaꝫ tā
q̄p mrem ita ⁊ p̄la cōmis cā p̄fertᷓ ei ut paſtor gre
gi pn̄ceps ꝓplo rector familie· cū hiis ⁊ genealꝰ cō
cilii auctoritatē ⁊ ptātē ꝯplectimur queadmod̄
euo nr̄o· ꝯſtātie dū ibi ſinodus fuit vniuerſalꝰ de
claratū diffinitū qꝫ ē· veneramur eni cōſtantiēſe

Concilium ⁊ cūcta q̄ p̄deceſſerūt a Romanis pō
tificibus nr̄is p̄deceſſoribus approbata. Jnt̄ que
nullū inuenim⁹ vnq̄ fuiſſe ratum quod ſtante
Romano indubitato p̄ſule abſq; ipſi⁹ auctorita
te cōuenerit. Quia nō eſt corpus eccłie ſine capite
⁊ omis ex capite defluit in mēbra poteſtas. Hec
noſtra ſentētia ē filij. hec credim⁹ et ꝓfitemur
Hec iam ſenes ⁊ in apl̄atus apice cōſtituti ꝓ ve
ritate aſſerim⁹. Si qua vel vobis vel alijs cōſcri
pſim⁹ aliqn̄do que huic doctrine repugnēt. Jlla
tanq̄ erronea ⁊ Juuenilis animi paꝝ penſata
iudicia reuocam⁹ atq; omnino reſpuim⁹. Datū
Rome apud ſanctū petrū. vi. kal̄. Maias. Mille
ſimoquadrigenteſimoſexageſimotertio

Pij p̄p̄e ſecūdi. Bulla r̄tractationū oim̄ dudū
p eum in minoribus adhuc agētem pro. Con
cilio Baſilieñ. ⁊ coñ Eugeniū ſummum pontifi
cem ſcriptorum finit feliciter.

ENeas ſiluiꝰ poeta·S·P·dicit dño Johi
de Aich·pſpicaci ⁊ claro Juꝝ conſulto·
Stultos eſſe qui regibꝫ ſeruiūt vitāqꝫ
tū infelicem·tū miſerrimam ducere curi
ales·vereoꝛ ne qui me arguāt michiqꝫ maledicāt
ſi hac epiſtola quā tibi ſū ſcripturꝰ·oſtendero·
nec eni deerūt qui me principibus deferant·⁊ ho
ſtē reddē curent·Qm̄ homines videoꝛ ab eorum
obſequijs arcē·Nā qui poſt hac inquiēt illi regū
atria frequētabunt·ſi ſe futuros illic miſeros in
tellexerit·At ego non id ago ut pncipibus dero
gem·Sed illos potius magnis leuo moleſtijs·
Inſtant aſſidue q̄ꝓ plurimi ⁊ nobiles·⁊ magni vi
ri·qui regū aures obtūdunt·dum in curiā ſūmis
precibus recipi poſtulant·Quos cū nequeant re
ges aut vtiliter recipe·aut honeſte repellere·in
magnaqꝫ propterea ſint āxietate gratia michi
nō odiū haberi debebit·ſi quem ex hijs moneo·
curie regis ut ſuapte renūcient·nec timēdum eſt
meis ſcriptis id fieri·ut regū aule deſerātur·Erit
enim ſemp ſtultoꝝ numerus infinitus·qui vitā
beatam apud reges ſolūmodo iudicent inueniri
Sꝫ caue dicēt alij·ne diuinis aduerſeris p̄ceptis
dū regum ſuades euitari ſeruitia·Cūm petrus a
poſtoloꝝ pricẽps ⁊ caput eccleſie·Subiecti dicat
eſtote oi humane creature ꝓpter deum·ſiue regi
quaſi precellenti·ſiue ducibꝫ quaſi ab eis miſſis

Abſit autẽ a me ſcelus hoc ut apoſtolo cõtradicã
vel regibus dicam nõ eſſe parendum. Cũ ꝛ veri
tas in euãgelio reddi que ſunt ceſaris ceſari iuſ
ſerit. ꝛ q̃ ſunt dei deo. Cũq; ad romanos paulꝰ
doctor gentium dicat. omnis aĩa poteſtatibus ſbli
mioribꝫ ſbdita ſit. Nõ eſt enim poteſtas niſi a deo
clamo igitur ꝛ ego obedite principibus vr̃is om
nes populi. ſubicite vos ſublimioribꝫ poteſtatibꝰ
oẽs gentes. Sꝫ memineritis ꝙ petiꝰ ꝓpter deum
ut ſubiciamĩ iubꝫ. non ꝓpter opes. potentias ł ho
noẽs. At ita nõ ſunt ꝯtraria meis ſcriptis ſi aĩ ꝓ
pheta dixerĩ. nolite ꝯfidẽ ĩ principibꝫ ĩ filijs hoĩm
in quibꝫ nõ ẽ ſalus p̄tereo ꝙ plurẽs obiectiones
alias quibꝫ te reſponſorẽ ꝯſtituo. ſi q̃ ſint q̃ me ve
lint ap̃liꝰ ĩpugnaẽ. Ego ad rẽ ipſam veniã ſi priꝰ
q̃d hoc me diſputaẽ cõpulerit paucis abſoluero
Genitor meꝰ filiuꝰ qui mortuo p̄re poſtumꝰ natꝰ ẽ
paternũq; nomẽ tulit. adoleſcẽtie ſue florẽ apud
ãtiquũ ducẽ mediolanẽ. huius moderni ducis
p̄rem peregit. Affectus q; tãdem curie tedijs do
mum redijt. vxorem duxit. filios genuit et vſq;
in hãc diẽ vitam quietam. laudatãq; elegit. Is
cũ ſe duo ſenenſes iuuenes ad modum nobiles
acceſſiſſent. ꝛ an regi ſeruire cõducẽt ꝑcunctatĩ
fuiſſent. Sic rñdit. meminipꝫ cũ adoleſcens apud
homerũ Eſiodũq; diuerſa deorum ſcelera legiſſet
ea licita ẽẽ atq; honeſta credebat. Nã q̃d dij faciũt

quis non arbitratur honeſtū. hic vir poſtea fact9
Cum illa tamq̄ turpia ꝓhiberi legibus aīaduer
terꝫ. incertus aī. pħos adījt ſciſcitaturus ab eis q̄
liam eſſet optima vita. Sꝫ neqꝫ pħi ſatiſfecerunt
Cū inter ſe diſſentirent ⁊ alij voluptatē. alij va
cuitatem dolorum. virtutē alij. Quidam vero aī
corporis qꝫ ⁊ fortune bona ſimul iuncta. vitā dice
rent preſtare beatam. incertior igitur ille multo
q̄ꝫ antea. ut verbis vtar terēcij. Cōſulē mortuos
decreuít. et ad inferos penetrauit ac ex thireſia.
quia ⁊ ipſe vates diuinatorqꝫ fuit. vbi vita foret
beata percunctatus eſt. Cui cum vates diu reſpon
dere negaſſet. In aures tandē inſuſurrans. apud
ꝑuatos viros optimā vitā hoc eſt felicitatē. in
ueniri dixit. Giges quoqꝫ lydoꝝ rex. qm̄ ſe pre ce
teris fortunatiſſimū reputabat. Appollinē conſu
luit. quis ſuo tpe felix eſſet. Contempſit oraculū
regias opes ⁊ apparatus. Atqꝫ aglaū quendam
archadem modici ruris cultorem. qui metas agel
li ſui cupiditate nunq̄ꝫ excesſerat. felicem eſſe re
ſpondit. vos igitur iuuenes. ſi quo modo viuatis
optime q̄ritis. mīme reges adibitis. Nā cum ipi
felicitatis expertes ſint. felices qui ſibi dicati ſunt
nullo pacto poſſent efficē. Quippe q̄ꝫ principibus
ſeruiēntes nichil ſibi libertatis relinquūt. ut ea
conſequi poſſint quibus poſiti multo ſint q̄ꝫ ātea
miſeriores. virtutes eni o iuuenes felicis vite ſūt

effectrices. q̄ a pncipū domicilijs excluſe ſi qn̄ ea
ſu ā errore limē igrediūt̄ eueſtigio cogūt̄ fugere
pterrite ſiniſtris moribꝫ q̄bꝫ ī altis palacijs viuūt
Qđ ſi tēpus diſſerendi daretur mōſtrarē vobis
omēs hoīes ſtultos eſſe. q̄ vitā habētes aliā ī q̄
poſſint honeſte verſari in curijs principum ſe pre
cipitant. Sed abeſt otium ideo vos tantum mo
neo. ut agrum hunc hiſtriones ⁊ adulatores ⁊
alios metere ſinatis. qui nigrum in candida ver
tant. Nullus eſt enim viris bonis apud pricipes
locus. nulla emolimēta laborum. ⁊ ut iuuenalis
verba reſumam minor ē hodie res q̄ fuit heri. hec
eadem cras detrahet exiguis aliquid. ſic ſiluius
genitor. illi vero ab inſano propoſito reuocati
domi manere ac ſibi ⁊ muſis viuere decreuerūt.
ac paterna vox minus in filio q̄ in extraneis po
tuit. nec enim me pater ab obſequijs curie potuit
reuocarē. Quamuis ſepe ⁊ multum ne poſt primā
pum veſanias me item perditum admonuit.
Sed expertus ſum poſtea. quod prius non credi
di veramqꝫ patris ſententiam inuenio de qua li
bet me nunc in hac epiſtola diſſerere grauiqꝫ
tuo iuditio cūcta remittē. nam ⁊ tu ānis ꝯpluribꝫ
īter aulicos canes latrauiſti vidi te apud albertū
ceſarē honorato i loco ⁊ cū te primū noui. orator
fuꝰ ī baſilieñ ꝯſilio bñdictionē ſibi ex pīm cetu pe
tebas. Cum is regni vngarie dyadema mor

tuo ſocero ſuo ſigiſmūdo ceſare ſuſcepiſſet. Atq;
poſtq̄ is q̄ꝫ vita functꝰ eſt. non enim trienio toto
imperauit. ad nepotē eius albertum auſtrie ducē
te cōtuliſti. Cuius es adhuc cōſiliarius. Quā rē
non ſū neſciꝰ. apud ignaros rerū. mee ſententie
poſſe detrahere. Quis enī infelicius viuere curia
les crediderit. Cū tu qui vir haberis bonus. et
ſapiēs. ſolutꝰ ſel' curie vincul' iterū te vincieris
Sed ego quoq; in eadem ſū. qua tu es cauſa qui
ānis iam quindecim curialē ſeruitutem ſeruiui et
nunc eccleſiaſticos. nunc ſeculares ſecutus ſū prī
cipes. Et q̄uis liber nōnunq̄ euaſerim. mox ta
men in vincula meapte rediȷ̈. itaq; poſſet aliquis
opinari. ut ſolus. vel cum paucis curie volupta
tibus fruar. id circo me mores curie corā aliȷ̈s de
teſtari. Sicut apud mediolanū qui bernardino
predicatori cōtractus vſurarios accuſabat. ut ꝓ
hibitis ab hȷ̈s reliquis. ipſe ſolus feneraret'. Sꝫ
longe aliter eſt. non enim quia placeat michi cu
ria propterea verſor in curia. Sꝫ ire leuitatis accu
ſat qm̄ genꝰ vite inceptum neſciuerim proſequi
idē ⁊ te arbitror retinere. Accidit enim nobis ſic̄
⁊ coniugatis. Sunt enim admodū multi. qui vi
uente cōiuge m̄rimonium dāpnant. ⁊ vxoris obi
tum cupiunt libertatis amore. Sēpq; illiꝰ ad cho
rintheos pauli mādati meminerunt. Solutus es
ab vxore noli querē vxorē. At hȷ̈ poſtq̄ lib̄tatē

ſūt aſſecuti· mox alterā ducūt ꝯiugem· ut vix q̄ dē
exeq̄as de ſūcte valeāt expectaē. Sic ei ē hominū
calamitas ut vitā q̄ viuūt diuq; vixerūt ⁊ ſi ma
lā ſciant· mutaē tñ aut neſciāt· aut neq̄ant hinc
oracꝰ ad eos q̄ ſuā vitā dāpnantes alienā lau
dant· iā faciā qđ vultis inq̄t. Eris tu q̄ mō miles
mercator· tu ꝯſultꝰ· mō ruſticꝰ· hic nos· vos hic
mutatis diſcedite ꝑtibꝰ· eya quid ſtatis· nolunt
plurima ſūt mi Joh· q̄ nos cogūt pſeuerāe. Sed
nulla eſt racō ꝑor ꝙ ambicō· q̄ tam ꝙ emula cari
tatis oīa fert onera ꝙuis grauiſſima ut honori
bus ſeculi ac populaibus laudibꝫ efferat. Qđ ſi
humiles eſſemus ⁊ aīam pocius lucrari ꝙ vanā
venari gloriam ſtuderemus· haud multi ꝓfecto
in hec tedia reciperēntur. Ad eos igitur q̄ ꝓpterea ſe
qui reges volunt· quia prelatos ⁊ doctos viros
in curijs eſſe ꝯſpiciunt. Saluatoris nr̄i iheſu vocē
obiciā. Super cathedram moyſi ſederunt ſcribe
⁊ phariſei quod dicūt facite· ſcđm opera eorum
nolite facere. Non igitur qđ inſignes viri ⁊ ma
giſtri vite faciunt· ſed quod facē debeant· imitari
oportꝫ. Expēdat prius ſeipſum q̄ ſe dicaē vult re
gibus. An tollerare labores· famem ꝑpeti ſiti ſuſ
ferre· contumelias q; valeat ſuſtinere· deinde ꝓ
ſpiciat diligenter· vtrum ex curia conſequi poſſit
quod ſuus deſiderat animus· michi ⁊ anguſtie
apud principes infinite intollerabiles q; videntur

a que hoīes optant illic nullate⁹ īueniri quo
ſit·ut veram ſnīam patris arbitrer·de qua nunc
altius trāſigemus·repetenda eſt igitur pſna vox
Quid igit̄ ille ſtultos eē autumat ſingulos q̄ nō
coacti principibus ſeruiunt ·Clara vox dura tn̄
fortaſſe nōnullis videtur ·Sed audi iam quo pa
cto probetur·Stulti quo ad propoſitum noſtrum
trib; modis dicūtur homines·Stult⁹ ē q̄cūq; id
q̄rit qd̄ inueniri non pōt·Stult⁹ ē ⁊ q̄ q̄ritat qd̄
nocet inuentū·Stultus q̄q; ⁊ ille eſt qui ſine propo
ſito ad quem tendit·cum plures habet calles de
teriorem deligit ⁊ piculoſiorem·ut ſi romam peti
turus·cū due ſibi pateant vie ·Altera breuis atq;
ſecura·Altera longior ⁊ plena latronibus pgere
vltimam velit·Curiales igitur hoīes·aut primā
ſtulticiam incidūt·aut alteram·aut terciam·Aut
enim quod aſſequi nequeūt inueſtigāt·Aut qd̄
inuentū detrimento ſit querūt·aut ſemitam peio
rem deligunt·Quas res tunc meli⁹ cognoſcem⁹
ſi q̄ ſint·Curialium deſideria·⁊ quos ſibi cōſtituāt
fines pſuiderimus·michi videntur oīs qui regū
vel principū latera ſtipant·aut honores q̄rere fa
mamq; ſeculi·aut potentiā·aut diuitias·aūt vo
luptates·Nec eo inficias·nonnullos eſſe qui ſe
apud principes lucrari animas arbitrentur·ut
meritum tanto magis nāciſcantur·q̄to cum ma
iori periculo militauerit ·De hiis igitur quinq;

generibus hoim dicendum eſt nobis. Quos tm̄
diſtaē ut ſapientes ſint oñdemꝰ ut facile quiuis
eoſdem deliros amentes inſanos ac ſtultiſſimos
queat agnoſcē. prius tamen q̄ hec agrediar oēs
oratos volo ne quēpiam principum carpere me
cenſeant. aut quouis pacto ſereniſſimo dn̄o pri
cipi noſtro frederico ceſari detrahere. Nā ⁊ ſi dic
turus inter diſputand fueri vitioſos pricipes cē
ac libidinū ⁊ ſtulticie ſeruos nō velim tamē oibꝫ
id aſſcribi. nec enim me latet inueniri nōnullos
virtutum ⁊ ſanctimonie cultores qui principatꝰ
vitia diuino quodam timore ſuperent. quemad
modum boni apud gentiles principes. auguſtꝰ
veſpaſianꝰ titus traianus ⁊ antonius pius ſunt
habiti. ⁊ apud criſtianos ꝯſtātinꝰ archadiꝰ ho
noriꝰ theodociꝰ karolꝰ magnus ⁊ quē bāberga
venerat henricꝰ ſanctꝰ. quibꝫ ſi vel pietatē ł mā
ſuetudinē ł pacis amorē vel iuſticie zelū ł religi
onis affectū req̄ris fredericū nim nulla i re minorē
inuenies tantūqꝫ ab ē meis ut ſibi ſcriptis velim
detractum ut eius laudes illuſtraē et verſibus
quo ad poſſim ⁊ oracōne ſoluta decreuerim. nec
me nunc eius curia detineret niſi ſua me bonitas
allexiſſet. Sed michi q̄ta ſit curialium iſelicitas
oſtenſuro non quid ipſe ⁊ alij pauci. quos equꝰ
amauit Iupiter. ⁊ ardens euexit ad etheā virtꝰ
Sꝫ q̄d ꝯmuniter pricipes agant referre oportuit

Quod ſi omnia que inferius mala recenſentur in
vni principis inueniri curia. Dixerim apte mētiar
nec min⁹ mentirer ſi nichil hoꝝ illic eſſe cōtende
rim. nec ego queꝗꝫ momorderim. Quia ſic eſt ho
minū vita. ut pl⁹ mali ꝗꝫ boni vbiqꝫ repiatur no
ſtra intencio eſt. ꝙ fatui ſint qui principibꝫ herēt
diſputando mōſtrare. Iāqꝫ illos aggrediamur
quī tamꝗꝫ appetētes honorē principibus ſeruiūt
Aduerſus quos libet cū iuuenali exclamare. O
mediā mediam ꝑtundite venam delirant enī. qui
ꝓpter honorē principibus famulantur. ad quoꝝ
purgandos mētes. nō meis ſcriptis ſed eleboro
poci⁹ eſſet op⁹. Quis enim verū honorem in aule
principū dixerit inueniri. dātur honores ī curijs
non ſcd̄m mores atqꝫ virtutes. ſed ut quiſqꝫ di
cior atqꝫ potencior eſt. eo magis honoratur. Nā
quem vnꝗꝫ paupem. tā et ſi preſtanti virtute ꝓ
ditū regum aliquis ſublimauit. Audio qđ obicis
fuerunt non nulli obſcuro nati loco atqꝫ inopes
quondā. qui nūc omnibus ſūt prelati. Sic enim
principes voluerunt. Sed quos oro ſic prelatos
aps nēpe quos ſuis moribus cōformes inuenerit
quibus moribus. auaritie. luxurie. crapule. crude
litati. ſic eſt ſane. placet auaro regi. qui pecunias
vndecūqꝫ refert. Gratus eſt luxurioſo. qui virgi
nes atqꝫ maritatas ſibi cōciliat. Carus eſt ebrio
qui cōbibit. Crudeli iocūd⁹ eſt qui ſanguinem ꝗꝫ

multum effudit humanum. nemo acceptus ē ne
mo q₃ ex paruo ſtatu prefertur alijs niſi aliquo
facinore magno ſeſe pricipi ꝯciliauerit. at hic nō
ē ver⁹ hōr nec ſtabil' q̄ ex radice veit nō boā veā
gloia ut ĩq̄t cicero ē illuſtris ac ꝑ uagata multo
ꝝ a magnoꝝ l' ĩ ſuos ciues l' ĩ patriā. l' ĩ oē gen⁹
hominum fama meritoꝝ nec pricipes aſſequūt
nec qui ſeruiūt eis cum vicijs fere omnes ſint de
diti nec bonum aliquid agunt. niſi fortuito ac trā
ſeuntī per vrbem inclinabunt homines. denuda
bunt capita cedent loco. ſalutes dicent. manus
oſculantur. ita eſt certe at vbi tranſieris digitis
retro tendūt ſb'ſannabūt q₃ tibi. Ille eſt inquiēt
qui principem noſtrum ſeducit. qui bellū ſuadꝫ
qui vectigalia auget. qui onera nobis importabi
lia cumulat. qui verſo pollice quos vult ex no
bis occidit. Quem dij deeq₃ omnes perdant. ne
ſub eius tirannide diucius ſimus huiuſmodi eſt
honor curialium. qui ſic e quiſquis es oblectat nō
verebor te ſtultum atq₃ inſanum affirmare qui ob
lectacōes tuas inre fallacī vana atq₃ omnino fal
ſa reponas. at vero paſitorum vocibus q̄tum tri
bui debeat. qui te gratia cenarum laudant. tu
ipſe noſti. preterea hiſtriones atq₃ ioculatores a
tocius vulgi laudes. quas vir prudens pro nichi
lo reputabit. quia nulla eſt vera laus. niſi a viris
proueniat laudatis. Adde q̄ omēs curie ſeq̄ces

Non quibus pſint ſed a quibus precedātur inſpi
ciūt. & alcius ſemp euolare mitūtur atq3 cū omēs
precesſerint ipſi etiā et regi incipiunt inuidē. q2
i explebilis eſt humane glorie appetitus. Cui po
ſtq̃ te dederis ſemp ciceronis illud in ore habeb
Quicquid eſt enī q̃uis amplū ſit vel certe parum
eſt. tū cum eſt aliquid amplius. Eſt inſup phoꝝ
ſnīā. ac preſertim ariſtotilis. In honoribus non
eſſe finē ponendū. quia & res incerta eſt & in ptā
te alteri9. Et qui ſeruit honori et h9 ſeculi fame.
neceſſe eſt ut multa faciat multis. interdūq3 pl9
hominib3 q̃ deo ſeruire cogitur. Duo igitur cum
ſint honoēs. Alter viroꝝ bonorum. alter multitu
dinis. Stult9 eſt qui primū apud reges venatur
quia inueniri ver9 honor nō pōt vbi virtutes nō
regnāt. Qui vero alterū queritat. multo ſtulcior
eſt. quia & rē pniciosam ſequit & viciosam inſta
bilem & incertā. Atq3 hīj quid ppetuis cruciati
b3 affligunt. Cum ſibi preferri plurimos. & ſepe
indigniſſimos videant. nec qui honoris ē auidus
vſq̃ magis q̃ in curijs affligitur. Atq3 nūc ſatis
de honore ſit dictū. Nūc ad potentiam trāſeamus
Pulchrū videtur nōnullis apud pricipes eſſe po
tētem. Tutorem vocari regis. precipere alījs bel
lum indicē. pacem cōponere poſſe obeſſe. ac pdeſ
ſe q̃ pluribz. Sed multi decepti ſunt. dum poſſe a
pud reges plurimum q̃ſiuerunt. Apud neronem

claudium tam potens ſeian⁹ fuit ut impatorē a
pud capreas cum rege caldeo ſedente ſolus hic i
perium adminiſtraēt. Secundumq; illud tocius
orbis caput venerabatur. et quippe ſi ante ipſum
oppreſſa ceſaris ſenectus fuiſſet hunc virum po
pul⁹ auguſtum vocaſſet. Sz nulla eſt apud prin
cipes diuturna potētia. nullus q; ſtatus debilior
null⁹ incertior null⁹ infirmior ē q̄ eius qui apud
principē videtur eſſe potencior. Sunt emuli multi
ſimultates odia oīs potētia magne inuidie ſubie
cta eſt. Incidūt ſuſpicōnes. parātur inſidie pſtre
punt vndiq; delatores. atq; ut ocl'us pua feſtuca
turbatur. Sic principum gratia offenſiūcula vel
minima cadit interd etiā nullo crimīe pditur tantū
apud pncipes ſb dola lingua pōt. apud adrianū
impatorē delatoꝝ voces adeo valuerūt ut amicos
q̊s ad ſūmū pmoueāt poſt hoſtiū loco habueit
ſʒ ad ſeianū ēdeo vis ne ſalutai ſiē ſeia⁹ et tā eē po
tēs ut ille fuit. at hic vnica pncipis epl'a capt⁹ ē
ac p vrbē vnco duct⁹ ad ſpectaculū et i tibeiadis zi
pa truncat⁹ oēs q; ipi⁹ ſtatue ex capitolio deie
cte ſunt plege ſacras lrās q̄ ſaul q̄ dauid q̄ ſa
lomō. ex hijs q̊ apud ſe potētes erāt occidi iuſſe
rūt abimalech q̄ potētē apud ſe vidit yſaac. ex
reḡ ēpulit forſitā et in ēfici iuſſiſſʒ n̊ digit⁹ dei cum
illo fuiſſʒ critonē ſue nutcis filiū q̄ ſibi auſus phi
lippi pris laudes ɔpaē fuiſſet allexander macedo

ſua manu interemit . Extant noſtri temporis
qui videat detraxiſſe· de magno regni apulie . Se
neſſcallo nemo me dicē prohibꝫ· quia tuta eſt in
mortuos reprehenſio· hic apud reginā iohānam
prima in loco fuit· potēciam qꝫ ſuā eo firmiorem
putabat· q꜡ ⁊ ſtupris ſeſe immiſcueāt . At regina
cōuerſo in aliū amore· paiſſores ad illum noctu
trāſmiſit. Quo mortuo alios ſibi concubinos ſub
ſtituit· perrari ſūt qui apud reges ꝑpetuo ſunt po
tentes. Sepe qui heri placuit· hodie diſplicꝫ . Nul
lum eſt ī atrijs principum· maius ſtudium· q̄ ut
alios de gradu ꝑcipitent ⁊ ſe erigāt· potentatum
q̄libet appetit· nulla inter curiales habitat fides
nō frater a fratre tutus inuenitur· nec pr̄i filius.
nec filio pr̄ ignoſcāt. Quilibꝫ ſibi ſtudet· omēs pre
ferri volūt· omnes mandare· ſi quis potens eſt
mille circa ſe oculos habꝫ. ⁊ totidem linguas ad
ruinā eius aſpirātes· ⁊ vnꝰ hinc ⁊ alius illinc ꝑ
mit. nimirum multos timere habꝫ qui multū po
teſt· ⁊ illū omnes oppugnāt qui principi gratior
exiſtimatē. Ruūt turres q̄ iuxta flumen ſite ꝑpe
tuū in ſe aque curſum recipiunt . Quid tu facias
qui ex vniꝰ voluntate dependes· in cuius amore
nec ferro. nec plūbo· ſꝫ cera fixus teneris· quā vel
infrigidatꝰ amor excutiat. vel ire feruor eliq̄bit
non omnibus tantū arridet fortuna q̄ tum cancel
lario nr̄i temporis ceſaris Caſpari ſlyck· quē vel

miranda fati demētiam vel ſingularis virtus at
qꝫ preſtātia que in paucíſſimis hominibus repi
tur. Apud tres ceſares inter ꝑmores potentem
reddidit. alios vero vix vnq̄ꝫ vidimus in cura
ſucceſſores tales eſſe. quales apud anteceſſorē
fuere. Sꝫ precipitari cōplures ex gradu cernimꝰ
ita ut q̄to prius honoratiores ac potentiores cen
ſebantur tanto exinde debiliores inhonoratio
res qꝫ fiunt ⁊ ſint inimicis gaudio. amicis vero
⁊ propinquis ⁊ ſibi dolori moleſtie atqꝫ dedecori
Eſt autem hic vulgatiſſimus eorum finis qui a
pud pricipes ł honorē ł potentiā q̄ritāt. quos in
erroē tā maifeſto ↄp̄hēſos nō arbitror m̄ negari
ſtultiſſimos. nūc diuitias ꝑſeq̄mur quas mīme
dubiū ē ↄpluēs mortales ī curiales carcēs attrariſ
ſe q̄ cū orō laborē ſe ferre dicūt ſenes ut ī ocia tu
ta ēcedāt. q̄dā vero inueāl ēferūt vba qñ ego ſi
gā aliq̄d q̄ ſit m̄ tuta ſenectꝰ a tegete ⁊ baculo.
Adūſus quos poſſem ſaluatoris nr̄i ſmonē ēferre
q̄ tā difficile dicit intraē diuitē ēgna celoꝝ q̄ꝫ per
foamē acꝰ traſiē camelū. quo ſit ut ſtultū ſit diui
tias q̄rē ⁊ ſpē pr̄ie celeſtis amittē nec m̄ q̄ſq̄ꝫ fauꝰ
timorē adducat. q̄i nō hēat xp̄us vn̄ alat paupes
ſuos. apl̄i naui ⁊ ēthia ēliquētes ut iq̄t ihero.
creſi diuicijs ꝑferūtur ß iſta fortaſſe nimiū ēligio
ſe dicūē nec talia ſūt q̄ vulgo ꝓbari q̄ant agaꝰ
igiē pigui minerua cōfiteamur qꝫ inueāli ariſto.

ad felicem vitā opus eſſe diuicijs. q᷑ non facile e
mergūt. quoꝝ virtutibus obſtat res anguſta do
mi. Sūt qui ſe poſſe putāt diuicias cumulare pri
cipibus ſeruientes. At hij ut diuicias conpene
libertatem vendūt. nec tamen diuitias aſſequū
tur. nā ſi tibi princeps vel benefitia ꝯtulit. vel feu
da conceſſit. vel res alias eſt largitus. tanto ma
gis ſeruire teneris q̄nto maiora ſūt dona. Quod
ſi aliūde neſcis ex gregorio diſcito. Cum enim in
quit ille augentur dona. racōes etiā creſcunt do
noꝝ. Qd ſi tunc ex curia velis abiē cum diues es
fact9. mox omia pdidiſti. Inuenit̄ cauſa ſubmit
titur accuſator. cōuinceris reus etiā non cōmiſſi
criminis auferūtur bona. et ne cōqueri vnq̄ poſſis
eripitur et vita. Si vero in curia pſeueraueris cō
uenit te ad q̄uis impia regis eſſe paratum. ire i bel
lum p latrones tranſire. nauigaē in mari. manē
in peſte. mille capitis audire picula. Juſtum atq;
iniuſtū exeqmi mandatū ridē. et flere cum rege
laudaē que laudat. vituperaē que vituperat. nul
la tibi aut i verbis aut i operib; libertas ſuper eit
Quid igit̄ ſtulcius eſt. q̄ diuitias p tot tormēta
congerere cū ſit manifeſta freneſis. ut iuuenalis
ait. ut locuples moriaris egēti viuē fato. Nōn e
preteā deliramentū eſt; q᷑ duo vel tres cumula
uerūt opes. omēs liberalitatem munificētiam ex
ſpectare. qui dū regibꝰ ſeruiunt. ad extremam

ĩopiã ſint deducti. Jã dabitur inq̄t phꝰ. iã iã de
nec deceptus ⁊ exſpes me quid ꝙ ſuncto ſuſpirat
mīmis i ymo. diuitib; nõ nunꝙ diuitie dari ſolẽt
ſic in maꝛ ferunt aq̄. nemo paup ꝙuis diu ⁊ ad
mod vtiliter ſuiuerit tantū ꝓmij ꝛportabit ꝙ tū
diues ex obſeq̄o ꝓuo. Nõ enī ſuitia i curijs prin
cipū. ſ; pſone ꝓderãtur. nã ⁊ ꝓuos ꝑua decent ⁊
magnos munera mag̃ nec donaꝛ ꝛges ſolẽt q̃d
neq̄ant cū libido fuerit auferre. Itaq; nec rẽ dõa
tã ſi vel alienaꝛ poteris. nec i aliud ꝛgnū trãſfer
re nec extra q̃dꝙ diſponẽ qd regi nõ placeat nõ
ſunt igiẽ tue hmõi diuitie quib; non potes vti ꝓ
libito. quid qd neq; teſtãdi facultatẽ habeb nã
q; ſi libeis careas. nemo tibi ñ pricps erit heres
Si aſſint filij ñ ⁊ hij pricipi ſuiant nõ ſuccedẽt ti
bi. taceo quot diuites necati iuſſu eoꝝ ſūt. q eos
ditauerant. Solent eni pricipes ſic nõ nullis m̃l
ta largiri. ſicut ⁊ nos ſuos paſcimꝰ ut eos poſtꝙ
impinguati fuerint deuoremus. ſicut de ſeneca lõ
gino q; legimus. quos propter diuitias interẽp
tos. iuuenalis affirmat hijs verſibꝰ. Temporib;
diris igiẽ iuſſu q; neronis lõgimū ⁊ mag̃s ſenece
ꝓdiuitis oetꝰ. Clauſit ⁊ egregias lateranoꝝ obſi
det edes tõ cohors perierunt enim ⁊ lateãni ꝓpter
diuitias. Sãcte igitur ſcriptum eſt ⁊ vere q̃ amat
diuiti as fructum non capiet ex eis. Adde ꝙ pau
ciſſimi ꝛges q̄ ſua ſunt donant rapiunt ei ⁊ donãt

que nec vera ſunt dona·nec iuſte poſſidentur. Cūqꝫ vix regnū vllū inuenies·qđ non ſit vel ꝑtum vel cōtinuatum fraude. Quid eſt qđ iuſte largiri poſſint principes·vnde pecunie·vñ iocalia veniunt q̄ apud principes ſunt·niſi ex raptu vel vendicōne iuſticie. Aut ex ſpolijs eccleſiarum. At iſta ſunt iniquitatis premia·que nec regi ꝓdeſſe neqꝫ tibi vtilitati ſi donata fuerit eſſe poſſunt. Relinq̄m⁹ igitur hāc diuitiarum cupiditatem quia non impletur auarus pecunia. Et auaro ut inquit Jeroā Seneca prius dixeāt·tam deeſt qđ habet q̄ꝫ qđ non habꝫ. Scim⁹ ſcripturam dicentem quia non ꝓderunt diuicie in tpe vltōnis. diues enim cum interierit nō ſumet oīa ꝗ non deſcendit cū eo gloria dom⁹ eius·viuamus obſecro tamq̄ꝫ nichil habentes ꝗ omia poſſidentes·vict⁹ atqꝫ veſtitus ut iterū Jero· verbis vtar diuitie xp̄ianorum ſūt et has potens eſt dñs nobis abſqꝫ miniſterio principū tradē diuitias vero·apud reges vel non inueim⁹ ł tħes iueniem⁹ quas lōge melius fuerat non inueniſſe. Et hec de diuicijs libaſſe ſufficiat Ex quib⁹ ni fallor mōſtratum eſt ſtulticie opam dare qui propter opes principibus ſeruiūt

Nunc admonꝫ tempus·ut de voluptatib; diſſeram⁹ in quib⁹ multi mortales beatitudinē poſuerunt. Atqꝫ in primis epicurus vir alioquin magn⁹ quem pħi·noſtri temporis

magis verb̄ q̄ꝫ factis ēprobāt. Nā quot⁹ ē obſe
cro l' theologoꝝ qui voluptatib⁹ nō inſiruiat. q̄ꝫ
obrē ſi quē forte iuenreritis q̄ aſpnet̄ ocul' pulch
ritudinē reꝝ. nō odoē vllo nō tactu nō ſapoē capia
tur. excludatq; aurib⁹ omēz ſuauitatē huic hoies
a fortaſſe pauci deos ꝓpitios pleriq; autē iratos
putabāt in orōe ꝓ marco tulio cicerone dicentē
inuenim⁹. q̄b⁹ i v̄bis omēs quīq; ſēſus tetigit q̄b⁹
voluptates hauriūtur. Cūq; due vie ſint q̄bus
humana vita ꝯtinet̄. Alteā virtutū. altera volup
tatū. illa deſ̄ta inculta atq; inſ̄cluſa frondib⁹ et
virgultis hec ſemp hoīm frequētia terit̄. nec q̄ſq̄ꝫ
ē q̄ voluptatē nō ſeq̄tur. Sūt q; admodū multi q
tā q̄ꝫ voluptatib⁹ fruituri obſeq̄a principū āple
ctunt̄. qđ q̄ꝫ ſtultiſſimū ſit ope p̄tiū fuerit oſ̄diſ
ſe. ac de voluptate q̄ ocul' pcipit̄ p̄mum dicam⁹
oblectant̄ nō nulli dū ſplēdidos eq̄tes ꝯſpiciūt
dū bella geri exercit⁹ q; ꝯcurrē videt. dū formo
ſas cultas q; mulieres ītuent̄. dū cet⁹ hoīm oꝝto
rum. dū ludos. dū iocos. dū pulchros equos dū
picturas. dū ſericeos pānos purpureos aureos
dum mirificas veſtes. inſignes vrbes. egregias
domus alta palatia marmorea templa ſculptuās
teſtudines. viridātia prata. lucos. fontes. flumi
na feras. ſerenum aerem. montes apricos. ame
nas valles armēta. canes et huiuſmodi cetera
cōtemplātur. At hec omia multo iocūdiora ſunt

priuatis hominibꝫ· ꝙ curie obligatis· nā qui ſer
uicio regis mācipatus eſt· in bellis non ut ſpecta
tor· ſꝫ ut miles aderit ⁊ huc atqꝫ illuc cōcurſabit
ac hoſtem ferire ſeqꝫ tueri magis ꝙ oblectare o
culos cogitabit· mulieres nō intuebitur· niſi cum
regi placuerit· tuncqꝫ illas videbit· que alijs gra
te ſibi moleſtiſſime ſūt· ornati veſtibus hoīes pl⁹
inuīdie ꝙ voluptati prebebūt· ⁊ alienos equos
⁊ meliores ⁊ nitidiores ꝙ ſibi ſint non letabitur
inſpexiſſe iocis atqꝫ ludis raro interit. lateri re
gio ſemper aſſiſtens· palatia vero tēpla picturās
multo facilius ſpectarē mercatores atqꝫ ꝑuati ho
mines ꝙ curiales pōt. Cūqꝫ reges ꝑ raro ſuorū
regnoꝝ limites exeāt· vrbes inſpicē nō niſi vni⁹
regni poteris· nec q̄d apud alias gentes ſit ſpeci
oſū· videndi tibi copia dabitur. Ea quoqꝫ que in
campis ſūt viſu delectabilia rariſſime inſpicies in
cameris clauſis quaſi captiuus· nec vnꝙ exibis
niſi cū rex vel venari voluerit vel aliter animum
relaxare. qđ tunc fiet cum maxime velles domi
manē. Cū niues agros cooperuerit· vel cum ſolis
feruore mūdus ardebit. Sꝫ marcet plerumqꝫ ſub
tecto ſqualida pulueribus ꝑs maior curialiū nec
in choreis neqꝫ tripudijs feminarū delectacō dat
cū tu illā reſpicias q̄ in alium fertur et te nedum
ſpnit ſed etiam odit. Nulla dies eſt in qua nulle
res nō videas. q̄ tuū conturbent animum. Semp

tibi ante oculos inimici ſunt oſculari q; manū p
ſepe cogeris quā truncatā videre velles facileq;
pl⁹ amaritudinis ꝙ dulcedinis viſus tu⁹ ex curia
reportabit. At ē in auditu dices magna curialiū
delectacō. dū nouitates toci⁹ orb. dū viros ſapiē
tiſſimos loquentes. dū geſta viroꝝ magnorum
dū cant⁹ ſonos q; audiūt muſicoꝝ credo ⁊ hoc
pleroſq; decipe. S; medendum eſt etiā huic pti
ne q̄s oblectatur⁹ auēs curie ſe aſtringat ac mo
leſtiā ꝓ voluptate pcipiat nā qd tu m̄ de nouita
tib⁹ ais negādo cōfuto. Cū plura illic diſplicētia
ꝙ grata audiātur. Cū nunc ciuitates capte. viri
preſtātes occiſi. ſpolia facta. rapine ɔmiſſe victo
res mali ⁊ victi boni ſepi⁹ referant viros aūt ſa
pientes q̄ de morib⁹ ac natuē ſecretis diſputāt q
q; hiſtorias referūt. non n̄ p adulacōnes apud
pricipes accipies ꝙ ſi nōnun ꝙ oratoēs atq; di
ſerti pħi curias adeūt oracōes q; corā pricipib⁹
hīt. nō tā dulce ē eos illic audiē vbi cum metu
loquūnt ꝙ i ſcol vbi ſunt liberi ⁊ ad veritatem
non ad ɔplacentiā fantur. hinc ē ꝙ athenis dū
libera ciuitas fuit. ⁊ rome dum ſapiētes rempu
blicā gubernabāt lrārum ſtudia maxime florue
runt in curijs vero quilib; ſermo p adulacōz ha
betur nichil ad verum dicitur ɔmendāt mali bo
niq; vitupantur. Sunt q̄ veteꝝ narrāt hiſtorias
ſ; mēdoſe atq; pverſe hiſtoricis claris nō credit

ſed fabulis inanibꝫ fides adhibeãt plus enī gui
doni de colūpna qui bellū troyanum magis poe
tice q̄ꝫ hyſtorice ſcripſit· vel marcilio de padua q̄
trāſlacōnes impiȷ̄ que nunq̄ꝫ fuerūt ponit vel vi
cencio monacho· quā liuio ſaluſtro· iuſtiniano·
quinto curcio· plutarcho· ac ſuetonio p̄ſtantiſſi
mis auctoribꝫ creditur. Cithariſtas vero ac can
tores q̄ꝫuis curia ſoleat optimos habē· plus enī
hoc gen⁹ hominū· q̄ꝫ phorꝫ ac poetarum princi
pibus placet non ad tuā· ſꝫ ad regis audies volu
ptatē. Cunqꝫ dormire aut aliud opus agē velles
tū potentiſſime iſtorꝫ ſonis ac cantibus inquieta
beris. Omnibꝫ hoc viciū eſt cantoribꝫ inq̄t ora
tius· inter amicos ut nunq̄ꝫ inducāt animū can
tare rogati· iniuſſi nunq̄ꝫ deſiſtant. Quo fit ut cum
nolis audias. cū velis nuſq̄ꝫ compeant· ⁊ tñ hijs
ſingul' calēdis aliquid cogeris elargiri· quid qđ
omīa iurgiorꝫ atqꝫ rixarum ſūt plena· vn⁹ alteri
maledicāt. Increpāt ſeinuicē· blaſphemie in deū
ſanctos qꝫ iaciuntur· omnes confuſe loquuntur.
Tot clamoēs ſunt ut vix ſocium qui ꝓpe te ē va
leas audire. quilibꝫ ſua facinora narrat cū dero
gacōne alterius. illi ſuā patriam laudāt ⁊ alienā
vituperant. Spurciſſima vndiqꝫ verba pſonant
nulla in verbis modeſtia· nulla reuerencia· null⁹
pudor. Scurre ſemp audiuntur· vel detrahentes
vel rixantes· nam hijs ſolis libertas eſt q̄cquid

vel facē velit ł dicē. at hec ſi quis ſapiat mut9 po
Deo iā de tactu paga9 cu9 eē velit ꝙ audiē
in quo venus potiſſime dominatur quam nō
nulli rerum ignari blandiſſimam in curijs
eē ꝯſidunt. ex eo errātes. ꝙ mulieres eos amaē
ꝯſueuerūt qui veſtibꝫ ſūt ornati qui crines venti
lant. qui torneamētis īterſūt qui canunt qui cho
reas ducūt. qui ſemꝑ leti atqꝫ hilaēs inueniunē
ſic curiales eē videntur. Sed mime ita ē ut grata
ſit hic ven9. nam ſi qua eſt mulier que hos amꝫ
non tamē eis ſe credit. quas loquaces agnoſcit
iactatores. inſtabiles plurium amatores niſi for
ſitan aliqua eſt que famā ꝑuifaciat. tūc qꝫ mlti
circa vnā cōcurrūt. nec vllam ſiue riuali diliges
Hinc rixe. cōtētiones. odia verba interd verbera
a homicidia. nullā nutrire modico poteris cui aſ
ſint qui multa ꝓmittant veniet alter te pulchꝛoi
ā acceptioꝛ nulla tā fidel ē que vno ꝯtēta ſit. Se
pe cū amicā petes ā alium cum ea inuenies ā iſſe
illā ad alium reperies. quod ſi tibi grata obtige
rit a fida puella non poteris niſi raptim ac ꝑ fur
tum eſſe cum illa. neqꝫ ſeruire regi a amoi poteris
quia vterqꝫ inſolens dn̄s eſt. a qui hoiēꝫ totum
vult ſibi. Adde ꝙ ned amicā ſꝫ nec ꝯiugē in aula
pudicā ſuab tot ſūt vndiqꝫ ꝓcī tot formoſi iuue
nes tot ꝓmiſſoēs tot deiqꝫ leue ut nec caſtiſſiā cō
iux ꝯſiſtē tot ipugēcōibꝫ poſſit ꝙ ſi ꝓbiſſiā fuerit

deſerenda eſt tamē cū dietim curie principū mo
ueantur ſiue coniunx ſit. ſiue concubina. tūc anxie
tas ai mentiſq3 dolor. quia nec cum amica rema
nere. nec illā ducere tecum potes. ꝛ inſtabilitatē
femīe remanētis cuius eſt in horis mutari ſemp
ſuſpectā habes iunge irriſiones ꝛ detractioēs q̄
fiunt. amantis dinumera diſcrimia. pondeā ſuſpi
ciones. Oia hec cum ſint priuatis grauia. curia
lib3 certe iportabilia ſūt. nec vſq̄ mi9 q̄ in atrijs
regum tactus oblectatur. Sequūtur alij duo ſen
ſus odorandi atq3 guſtandi. qui partim coniuncti
ſunt. ptim diſiuncti. nāq3 dum fercula redolētia
ſapidaq3 comedim9. vterq3 ſēſus letatur. Si q̄s
aūt florum ꝛ vnguentoꝝ ſequatur fragrātiā nō
guſtum. ſ3 odoratum iuuabit. ꝛ offitium ſuum odo
ratus amittz. Cum in palato cibus maſticabitur
At hij q̄bus in ſolo palato ē cauſa viuendi ſtul
ti ſunt. ꝛ pecudū vitā non hoim ſequuntur. Nam
ꝛ apoſtolus eos vitupat quorū deus venter eſt.
Rem nāq3 dāpnatam ſequuntur. q̄uis plurimi
ꝓterea velint regibus obſequi ut bibē atq3 edē
maxime poſſint. Et q2 principes optimis vtātur
vinis atq3 cibarijs. veſci ſe q3 eiſdem ſperant. po
taturoſq3 cū regibus ſe cōfidunt. Ac ſicut muſce
pingues menſas. ſic iſti vnctas dñorū papinas
inſectantur. q̄uis regalibus epulis magis muſce
q̄ iſti potiant. videa9 igitur apud faſtigiū ṙegale

quāta ſit curialiū edendi atq; bibendi voluptas
que ſane tūc optima eſt. cū fames adē atq; ſitis
Cumq; nec iſta nec illa ꝓtrahit. at i curia ꝑ raro
ante meridiem cibaria diſtribuūtur quo tpe nō
famelici ſʒ rabidi ſūt hoies. q̄buſdā vero exſpcā
cō lōga debilitatis ſpiritibʒ appetitū ſɫ́ ripuit. alij
modico paē vel caſeo preguſtato orificiū ſtoma
chi clauſerūt. quo ſit ut alij vorent quicquid ap
ponitur ⁊ ad crapulā impleātur. alij vel minimū ſu
mē nequeāt interd in ortu diei ⁊ ante lucē fercu
la ſunt appoita que niſi ɔmedeis vſʒ in noctē ieiu
nabis. nec tū ſtomach9 officiū fecit nec appetit9
adē. cū poſt meridiē pranſus fueris. rurſus poſt
horam cena ꝯponitur. nūq̄ꝑ in ſuo tpe cibʒ afferē
Hinc ſubite mortes atq; inteſtata ſenectus ⁊ orex
is ⁊ vomitus ⁊ yliorū dolor ⁊ calculus ⁊ morborū
omnia genera ruunt. Qualis cena cum vinū qd
aɫ ſuccida nolit lana pati ut iuuenalis ayt affer
tur quod cum biberis. inſanus fias. acetoſum aq̄
ticū corruptum pēdulum. acerbum aut frigid ni
mis aut tepid colore ſapore q; malo. Taceo illos
principes qui tm̄ in potum ceruiſiam prebent q̄
cum vbiq; amara ſit. in curijs tamen etiam ama
riſſima ē ſtomachoſiſſima q; nec tibi in argēto ꝑ
i vitro pocula dai credas. nāq; i vno furtū timeē
i altero fractuā potab igiē ex ligneo cipho nigⁿ āti
q̊ fetido i c9 fūdo fex ɔcreta ē in q̄bʒ ſepe minxiſſe

dn̄i ꝯſueuerūt nec tibi vini ciph⁹ dabitur ut ſi ve
lis vel aquā miſceas · vel purum bibas qꝫ · ſed in
toꝛi potabis. Atqꝫ ibi moꝛdebis · vbi nūc · vel pedi
culoſa barba vel ſalinoſū labium ł immūdiſſimi
dentes fuerūt. Interea vinum antiquum in tua
preſentia regi ꝓpinabitur · cui⁹ tanta fragrantia
eſt · ut ci⁹ odoꝛe tota domus impleatur · bibet ille
muſcatellum · maluaticū · ex gallijs ex matrigali
ex riparia ianuenſi · ex hūgaria · atqꝫ ex ipſa gre
cia ſibi afferri vina iubebit · nec vnq̄ꝫ tibi vel mi
nimum ciatum ꝺicabit · q̄uis cardiaca paſſioē cru
cieris. Q ꝫ ſi bonū vinum ante te ſit · non tamen
iocūde ſapiet · cum melioꝛis fraglantiā hauſerit
nares · velles non nunq̄ꝫ bibere · ſꝫ non audes · niſi
maioꝛes incipiāt nec famuli vinum apponūt niſi
poſt mediū menſe · q̄ꝫ ſi āte pecieris · ⁊ importun⁹
⁊ petulans ⁊ ebrioſus vocaberis · nec cū hac igno
minia qꝺ poſtulas obtinebꝫ · nec ad tuam · ſed ad
maioꝝ ſitim potabis vinum poſtq̄ꝫ in mēſa fuerit
ꝑ multas man⁹ tranſibit · anteq̄ꝫ ad te veniet · nec
ſperes mundari ciphū dum pincerne remiſcent
q̄uis in fundo fex hereat vel aliquid ruptauerit
nam ſicut in tēplis aque benedicte ſupinfūditur
ſic i curijs principum vinaria vaſa quibus fami
lie potitāt in āno ſemel euacuata mūdant · nec
in vino tātum ſꝫ in aqua quoqꝫ cruciat⁹ ieſt. Nā
qꝫ ſi ſtomach⁹ dn̄i ut iuuenał iq̄t ferū vino qꝫ

ciboq; frigidior geticis petit̃ decocta priúnis. q̃b⁹
dã i eſtatẽ ſuat̃ glaties atq; hac i feruoib; vína
frigeſiũt. nec tibi ł mĩma porcio dabit̃ maiori q;
ſiti cruciaberis. quia videndo michil guſtabis. q̃d
tibi de mappis dicam. nigris laceris vnctis. que
nedum tibi faſtidium moueant. Sed manibus
applicant̃. te q; ſequuntur ſi quando te ibi volue
ris tergere q̃ plures veriti madidas pĩgui iuẽ
manus in propriis deſiccant veſtib; hĩc ẽ illud
abdomes qd̃ in pectoralib; curialiũ ẽnis ut ſati⁹
ſit in ſtabulis porcoꝝ. q̃ in curiis cõmedẽ dñoꝝ
nam illa menſalia nitida ſericia duplicata ſolis
principibus ſeruiũt q̃ i dies mutant̃. tua trũcis
affixa. tã diu iacent q̃ diu diſcerni a menſa poſ
ſint. Audi nunc cibaria q̃ ſume voluptatem ſi po
tes. nulla tibi alia mactantur aĩalia q̃ boues. ca
pree. porci. vel vrſi. nec iſta recentia vel paululum
trita. ſed poſtq̃ fetere ceperint diſpenſatores e
mere ſolent nam quo minorum emũt eo magis
furantur. carnes tue frigide bis cocte inmunde iſi
pide fetẽtes fumo ac carbonib; plene null' cõdi
mẽtis. nullis ſalſamẽtis ſpeciebus q; null' appa
te. caules putridi rape marcẽtes q̃ muſcide legu
miã ſemicocta. cicera piſis fabis lentibus interd̃
puluerib us atq; cinerib; mixta. caſe⁹ raro ad te
veit. q̃ ſi veit viu⁹ ẽ plen⁹ vermib; vndiq; pforat⁹
ſeu ſqualid⁹ ſaxo durior butiꝝ fetid' lard' q; rãcid'

tuā fercula condit.Oūa tūc apponūtur tibi cum iam pullos alūt.pira et poma marcida vel acerba que niſi tu cōmedēs porcoꝝ eſca fuiſſent.oleum quo tibi vel piſces vel caules excoquūtur.de lampadibus fumiē vel lucernis cuius fetorē fugari ſerpentes poſſent.quale illud fuiſſe credendum eſt ꝓpter qd rome cū bocchoro nemo lauari volebat Ego magnifico hero meo dn̄o Caſpari cācellario grās ago.qui me hac ex ſentina immūdiciaꝝ detraxit.et ad lautā eius menſam deduxit ꝙuis ñ ipē fuiſſet.iam curiaꝝ tedijs renunciaſſem.Sed ꝓſequar ceptū iter.piſces tui ſalſi lucij vel carpones et alletia.Si natalitiū fuerit.poteris et tenchā guſtarē luti ī quo iacuit odorē fetentem ł anguillam colubre cognatā.Aut hos piſces qui apud cloacas vrbium nutriuntur.Si quis tibi nobilior piſcis apponetur.quadriduan⁹ erit atq; corrupt⁹ panis tu⁹ niger et adeo dur⁹ ut vix geminis dētibus frangi queat.et ꝙuis eodē precio ſepe niger et alb⁹ panis ematur.ne tamē aſſueſcas.ſemper nigro paſceris volūt q; dn̄i aſſidue inter ſe ac ſ̄uos diſpitatem nōri ꝙuis neq; voluptati.non nunꝙ neq; vſui fuerit.Tua inſup fercula ſemp eadem fiūt facile q; in ānum quid tibi edendum ſit ſciē poteris.que res admodum voluptatem diminuit q̄ ſolet varietatib; irritari.poſſet forſitā aliqs hec tollerarē niſi melioā p̄ ſe ferri ꝯtinuo

cerneret ſicuti curialib9 accidit· q̄ dū ſordiđ pa
nē terūt dū q; ī morē equoꝝ vel ordiū ł ſpeltā
vorāt· ā quas vocāt caſeatas apportai dn̄o mul
lū cernūt· at quē mullū mullū ip̄ quē corſica mī
ſit ł tauromemitane rupes. Nāq; ut ſaciai pn̄ci
pū ſeuiētia poſſint guttura· nō ſufficiūt nr̄ā fluīa
nec maria dū piſcatoēs ꝓpria quez ſcrutāt retib;
nec piſcē ſinunt ī vicino mari creſcē. Ecce mox a
liū q̄ lōgi latiq; pectoꝝ ſquillā defert· aſꝑagis vn
diq; ſeptam. Cui9 cauda nedū faciā· ſ; hoſpites
q̄s ſi q̄ affuerint cōiuias q; deſpiciāt ille murenā
a dducit ex ſicilia q̄p īnt cillā· caribdiq; cepit dū
auſter ſe ɔtinēt· quid accipē ſeres turtuēs cemu
las aut āos piſces enumerē· q̄d q̄d ī aq̄s ſuaui9
alitur ante principē· atq; id vel aſſum vel oleo ve
nafrano vel vino coctū optīo īnt odoriferās h̄bas
īuelueris· maꝑia inter piſces īuidia tibi accreſcit
nec miōr īnt carnes· cū ceruū leporē aprū capreā
caſtoā ceruū pdicē gruē pauonē coicē gallinam
turdos merulas ficedulas ardeas anſeres hedu
los agniculos cuniculos aſperiolos ꝛ quicquid
volat aut q̄drupedat ſapoꝝ egregiī vorantē pn̄
cipem videas atq; hec egregie ɔdita pulmētariīs
q; ꝑꝑata ſuauiſſimis que cū ɔſpicias n̄l ex hiīs q̄
añ te ſūt mordē potes. Sz exſpectas ꝛ adſociū di
cis· ecce iā dabit nob̄ ſemeſū leporē ā aliq̄d d̄ clu
nib; apri iā piſcē aſſum iā congelatū arōtico iure

ad nos mittꝫ. Jam pullū gallinaceum. iam duas
auiculas deſtinabit. Sꝫ euaneſcat omis cogitatus
tu9. Nam curialibus michil hoꝝ porrigitur. niſi for
taſſe ad cruciatum tuū aliquid ſocio tibi aſſidēti
mittētur. Quo ſciēs illum te principi cariorem.
nō nunq̄ꝫ ⁊ tibi tantillū dabitur non quo te ſatu
ēs. ſꝫ quo magis afficiais tedio. q̄ꝫ ſuaues ſūt epu
le principis ſciens panem ante dn̄m niueum ac
molli ſiligine fcm̄ aſpicies. ad quem piſcandum
ꝓprius eligitur ⁊ magno ſtipendio retinetur ar
thocop9. quē ſi tangere volueris increpatus per
curicris qui panem tui camiſtri nō receꝑis nec in
tactū. heu dimiſeris. Quod ſi ver fuerit ⁊ optata
tonitrua cenas maiores reddiderit. radūtur aial
vbeā terre ⁊ vſꝫ a libra deferūtur boleti optimi q̄
les edere ſolebat. Claudi9 ante illū in quo vene
num vxor ſibi porrexit. Curialibus aūt. viles ⁊ ā
cipites fungi ponūtur ⁊ ī quibus ſepe mors edit̄
poma principis talia ſunt qualia ſorores dicūtur
heſpides habuiſſe. ⁊ in hijs ſolū oblectari potes
tā enim odorifera ſunt. ut nō ſolum ꝓpinquos. ſꝫ
lōge etiam ſtantes odoē ſuo ꝑfundant. tangere
tn̄ illa non poteris aut quouis pacto guſtaē. Ca
ſeus ex paruia placētia qꝫ deducem. Sudans ce
cus pinguis. ex ouibꝫ fact9 que ſolum ſerpillum
cū ſuauiſſimis herbis depaſce ſunt. Structorem in
tera ſaltantē ꝑ domum. ⁊ chyronomāta volāti

cultello añ dñm diuersis gestib; leporē atq; gal
linā secantē spectab ⁊ q̄ nichil hor̄ te pmittit tā
gere quib⁹ oblectar̄. Quis ē q̄ reb; i istis volup
tatē eē curialib⁹ credat q̄s nō potius penā ingen
tē cruciatumq; maximū ꝯcognoscat. an nō simi
lium est hoc tormentū illi quod poete finxerūt de
tantalo. qui nec i aquis bibē nec i pomis edē po
test q̄uis ad mentū sibi vtrūq; ptingat. quicq̄d
i mēsa pricipis assidue fabulāt ac tacēda dicē
da q; fantur. cū tu nec loqui nec histere audeas
Nam si forte mutire presūpseris aut nutu aliq̄d
signaē quasi tractus p plātas educeris foras. at ꝉ
latro vel fur vocaberis vel adulter. maxima quē
domus ut Iuuenalis ait seruis est plena supbis
Ille panem magno cum murmure porrigit ille
indignat. q se aliq̄d poscas ⁊ q se stāte recūbas
aut nō videt famuli mēse defectū. aut si vident ne
gligunt emendaē. Sepe tibi vel panis vel vinum
deerit nec tn̄ poscere audebis si vel aquā ut vinū
domes vel acetum. ut piscem immergas vel sal
ut carnes aspgas vnq̄ petieris importunus di
ceris. Enimuero tibi sedentiū sunt tedia s; maiora
illorū sūt qui stātes seruiunt ⁊ quotiēs aliq̄d mor
des ipsi tecū hiant ⁊ aerem solum rapiūt qui so
lum pascūt cenarū ꝯliquūs. S; accipe molestias
alias. Sunt i curia diuerse dapes nā raro minus
q̄tuor ferculis cena patur. At ista nunq̄ ex ordie

ut optares dabūtur ſemꝑ qđ vltīmū velles erit
primum. Cū pane ſatur ⁊ vrſi plen⁹ dorſo fueris
tūc cibaria meliora porrigentur ut ł ſtomachat⁹
tēnuas vel ad crapulam tuo cū maximo dāpno
cōmedas. Quod ſi quis caſu meliores epulas in
itīo menſe cōceſſerit. mox ille ex oculis auferenť
eſt enim magna miniſtris diligētia ne diuci⁹ res
precioſiores eſſe in mēſa ꝑmittant. Nā ⁊ imponē
do tardiuſculi. ⁊ in leuando celerrimi ſunt. Aſpice
inſuꝑ in papſide quot ma⁹ curſitāt circa carnes
quot cultelli feſtinant. Quale piculum illic ma⁹
apponē. niſi quis forte ferreā cyrothecam recepit
Sicut apud ſtrigoneñ archiepm̄ illum qui ante
pūrem ſecūd⁹ fuit. florentinū quēdā feciſſe cōme
morant. Contingit ei nō nunꝙ ut alienum quis
digitū. vel porciunculā man⁹ accepit atqꝫ momor
derit vituli. carnem vel bouis exiſtimās menſe in
curijs vndiqꝫ circumdātur edētibus. cibaria ſuper
caput tuum ⁊ huēros auferunť ſepe qꝫ ſuper te
totū ius effunditur. hic te premit. ille ructat ⁊ in
faciē tuam vomit inť ferculum et ferculum mag
ſit mora tpus qꝫ longū exſpectādo cōſumitur cum
interi neqꝫ aſſurgē potes. nec ſpuē vel ſcreaē. niſi
ſcurrarꝝ numero velis haberi. Nunꝙ certa cōme
dendi eſt hora ſi tamen in ipō menſe initio non af
fueris. cena mulctaberis aut iurgijs afficieris acer
bis inter hec neqꝫ porros neqꝫ cepe nec alleū qđ

venenū ab oracō dicit̄ cōmedē poteis nec igit̄ q̄
pn̄cipes edūt nā illa tuū vētrē ddignāt nec q̄ ru
ſtici vorāt qꝛ fetorē dn̄is i gerūt guſtaē pmittis
ac ſi craſſis illis q; nullo ſapoē ɔditis vteis dapi
b; in q̄b⁹ ꝛ ſi voluptas eēt āqua ceſſaēt qꝛ tn̄ ɔti
nue ſūt ꝛ imutabiles nā voluptates ut iuuena
lis affirmat rarioꝛ vſus ɔmēdat. at hyſ i ēb; tm̄
deeſt vt gaudiū āqd īteedat. vt male indicaē
nō exiſtimē q̄ ſūmā i eis miſeia; ſūmā q; cord af
flictōe; poſueit S; ſtultū at; ipitū vulg⁹ hec tedia
nō aiaduertit ſolū q; ſuſpēſas ex baſi veſtes. ac
ſublimes reſpicit in equis milites. ꝛ cum opes
argētū auꝝ. famuloꝝ catuas ꝛ ōrtū exterioꝛē in
tuetur miſerias iterioꝛes neq̄q̄ ɔſiderat. Ac ſene
ca ſūma prudētia vir. Iſti iuquit quos ꝓ felicib;
aſpicitis ſi nō q̄ cernunt̄ ſ; q̄ latēt videritis. miſe
ri ſunt ſordidi. turpes. ad ſimili udinē ſuoꝝ pietū
extrinſic⁹ culti. Quo fit vt curialib⁹ qui ꝓpter irri
ramēta gule principib; ſeruiūt. nedum ciues p̄
uatos q̄ cū iocūda ɔiuge inter dulces liberos ca
ſte ac pce cōmedunt. vel turriculas q̄ medias i
ter oues caſtaneas molles et mitia poma cum
lacte. vorātes. nitidi fluminis vndas exhauriūt
Sed ipſos quoq; qui vel in crepedinibus petra
rū. Vel in pontibus. vel ad eccleſiarum valuas
mendicāt ſine percunctacōne preponā Cū illē nec
ex ſentētia ſuccedat qd appetunt nec ſi ſucceſſerit

meliores ꝓpterea deteriores ve fiant. Sunt igitur omnes ſtulti qui ob has cauſas in regum famulatum ſeſe recipiunt.

Ceterū cum ab initio dixerim⁹ quoſdā eſſe qui tamē aīe cōſulturi regalibus ſeſe dedūt obſequijs eſtimant ei conſulendo regib; vtilitatē reipublice ꝓmouēdo pupilloꝝ ꝗ viduaꝝ tuendo cauſas. Afflictis ꝗ inopibus ſuccurrēdo tāto magis deo placere ꝙ̃to maiori cū tedio iſta pagunt. Sȝ reſpondēdum etiam eſt hijs ne q̃ ſtulcioēs ſūt alijs ſapientioēs omnibus videant. Quāuis ego neminē adhuc ꝯgnouerim qui non ſuū aliqđ tpale cōmodum aput reges inſectaē. Fingā⁹ tamen aliquem eē quēm ſola ſalutis aie racō mouerit. An ita eſt. ut hoc i curia ſibi poſſit obtingere. Conſule⁹ ne nos viro bono in obſeqo ut ſe regis immergat. putabimus ne ſic aiam luc fieri. michi ercule non ſit veriſimile in curijs principū vbi tot vicia regnant. vbi tot irritamēta ab exercitio virtutis ſubducāt virū aliquem bonum poſſe pſeuerarē nāq; ut ſeſſor bonus in equo retrogrado ꝗ calcitroſo excutietur dilabet q; tandem ſic vir iuſtus apud reges diffluet vel inuit⁹ reꝝ licentia ac luxu ꝗ tot inſidijs tū vicioꝝum tū hoīm ꝯcōuent⁹ declinabit a via ꝗ in ſcopulos ruet. ventoꝝ viribus act⁹ ꝗ tempeſtatis. Quod cū plo in athenieꝫ curia pſpexiſſet fugē pocius ſtatuit ꝙ̃

iter tot vicoꝝ iqnameta manē. Cognoſcito igiť teipm q̄ ſeq̄ curiā ſtatuis ⁊ an plone ſis maior a nimadūtito Aut vtꝝ pl⁹ tibi viriū ad reſiſtēdū male ↄſuetudi ſit ꝙ illi opꝫ i curijs oibꝫ obſeq̄ cō muicaē qđ tēs. ſeruiē tpib⁹. vertaē naturā ⁊ ēgē nec non ad tpus huc ⁊ illuc torquē et flectere. Cum triſtibꝫ ſeuē. Cū remiſſis iocūde. Cum ſeni bus ḡuiter cū Juuētute comiter. Cū facinoroſis audacter cū libidinoſ luxurioſe viuere. Qđ niſi feceris nec magn⁹ i curia. nec diuturn⁹ eē poteris Sꝫ replicab fortaſſe michi illū ipm plonē quē fu gitaſſe curiā ſupi⁹ ſcripſi p⁹teri⁹ tn̄ ad dyoniſiū ſilicie tirānū pueiſſe. illi qꝫ ſeruiuiſſe. Sic eſt vt ais. ſꝫ vide quid ſibi obtigeit nāqꝫ vocat⁹ ab illo p doctrine ſpēꝫ. Cū tirāni vicia corripuiſſꝫ tirāni fraude venūdat⁹ ē. nec is ſolū ex ſapiētibꝫ nā pri cipis expt⁹ ē nā ⁊ zenonē phꝫ ſenē admođ pha lais tirān⁹ oim cruciat⁹ gn̄e dilacerauit Anax a goras nobil' phs ab arracreōte cipaꝝ ēge occā ſus ē boeci⁹ iuſſu theo. regis iterijt lōga mora eēt ſi quos viros bonos necai pncipes iuſſerit enu merarē volueri nec m̄ q̄ſq̄ꝫ ł moyſen vel heliſeum vel alium quēpiā ꝓphrarum ↄmeōrauerit q̄ſi ⁊ ſi bi liceat qđ viris diuis pmiſſum extitit nec eni cū regib⁹ illi māſerūt Sed functi legacōe quā de us eis mādauerat abierūt Sol⁹ Joſeph apud pharaonē morat⁹ eſt quē ordinacō diua ꝓ ſalute

populi illuc miſceāt ⁊ venūdacō fratna. fatebor ⁊ mauriciū ⁊ martinū ⁊ ſebeſtianum ſancte militaſſe ac principibꝫ ſeruiuiſſe. Sed ille fact⁹ criſtia⁹ eſt ut cū tota mauroꝝ legione thebea trūccatus eſt capite hic ūt vir fact⁹ eſt ⁊ regia caſtra dimiſit ⁊ in obſequiū dei ſe ſequeſtrauit. Sciebat enī vir ſanct⁹ ꝙ pupilloꝝ ⁊ viduaꝝ cāe ad pricipes nō ingrediuntur ꝙ nūꝙ apud eos ſanctificatur ſabbatū. ꝙ venal eſt omis iuſticia ꝙ impudic⁹ eſt omis ſermo ꝙ nulla mia manet. nullus religionis zel⁹. nulla caritas ꝫ inuidia ⁊ ambicō tm̄ mō dn̄atur. Quibus obſiſtere. fortiſſimi eſſet hominis. ⁊ plus dina ꝙ humana ſapiētis. Et ꝙuis eſſet ipſe ſanctiſſimus nec militiā ſequi amplius illā voluit nec aliis imitādam ſuo exēplo demonſtrauit. nec ſaluator nr̄ criſt⁹ interrogatus quid faciendū eſſet ad vitā cōſequendā ⁊ dixit nō regibus ſuito. Sꝫ vade inquit ⁊ vende omnia q̄ hēs ⁊ ſequē me nō principem. ꝫ me non regem. ꝫ me non curiā. ꝫ me nunꝙ dixit ſequere videas igitur tibi vir bone qui ꝓpter aiam ſequeris curiam ne ꝓpter curiam illam pdas ꝙ multi ſunt ibi laquei multa offendicula. multe inſidie demonū. Durū eſt ambicōnem frenaē auariciam cōpeſcere. inuidiam domaē irā cohibē. luxuriam coartare dum ſemper inter iſta verſeris. Si quis tamē ſibi a deo creditum ſcit taletum vincere ut iſta poſſit ⁊ tāꝙ

ſol imaculat⁹ i luto verſai ſi pōt picē tāgē et ab
ea nō inquinai ſi pōt ignē igredi ⁊ nō vri. nō ve
to illū curiā ſeq. nā meritū tāto grādi⁹ aſſeqt. ꝙ
to piculoſi⁹ militauit. Sȝ pſuaſū ē m̄. neiēȝ eēq cu
rie ſuiēdo nō poti⁹ vincat. ⁊ viciјs. ꝙ vicia vicat
dociles eni imitādis vt inueāt verba ẽceſeaȝ tur
pib⁹ ac prauis om̄s ſu⁹ Jn geneſi ꝗ dm̄ū oracu
lū i hūc mod Sēſus eni ⁊ cogitacō huāni cordis
i malū prona ſūt ab adoleſcētia. Nō ſuaſerim igit̄
vlli curiјs imoderand nā ⁊ aia vt dixi diſcrimi
magno ſupponitur ⁊ vita ſepi⁹ añ tpus amitti
tur qm̄ vel principū deſiderio fauēs. ac vltō ſuis
viciјs acrudeb. ⁊ aiaȝ pdidiſti vel increpabis ma
los moēs. accuſabis qȝ ſcelera. ⁊ irā certe princi
pis expieis Cyr⁹ pſaꝝ rex Arpolo familiari ſuo
admodū āte caro ob reprehenſum in ſe viciū
filios epulandos in cōuiuio dedit Cambiſes cui⁹
dam ex cariſſimis qui ſe de ebrietate corripuerat
filium ſagitta tranſfixit. nec tu michi ariſtotilem
obicies ſūmum phoꝝ Allexandri magni caſtra
ſequētē neſcis ei q̄ voluptate hoc egeit ⁊ an ſibi
libtas fueit alit̄ faciēdi At ſecuti ſūt alexādꝝ ꝙ
pluēs aliј Caliſtines phs Clito frater Collacta
ne⁹. liſinach⁹ miles ⁊ phs in ſignis Caliſtines
dū adorai more pſico alexandꝝ phibet. trunca
tis manibus et pedibus. effoſſis oculis narib⁹
⁊ auib ȝ āputatis miſerā vitā i cācē ducē cogebat

cui cũ liſmachꝰ i remedium erũpnatum venẽnũ
obtuliſſet leoni obiectꝰ eſt. Crito cũ allexandrũ
pr̃is philippi laudibus detrahentẽ redarguiſſet.
ab eodẽ ut ſupra retuli in cõuiuio eſt occiſus. Stul
ti ſunt igitur meo iudicio ⁊ ut arbitror tuo iohẽs
amãtiſſime. ⁊ qui ꝓpter ſuperiores cauſas ⁊ qui
ꝓpter aĩe lucꝝ ſeruitia prĩcipis ãplectuntur qm̃
vel qđ querũt non aſſequũtur. vel ꝑniti oſas res
querunt vel ꝑ viam ſpinoſam ⁊ ancipitẽ ꝑgunt
Cũ ad finẽ quẽ cupiũt tutiſſimis poſſint ⁊ q̃etiſſi
mis itineribꝫ ꝓficiſci. Eſſet ergo iã ſatiſſfactũ hijs
que ab initio ꝓpoſuimꝰ. poſſemqꝫ iam epl̃am clau
dere. Sꝫ ſunt adhuc alie cõplurẽs moleſtie curia
liũ. de quibꝫ non erit abre q̃ breuiter meminiſſe
Pꝛima inter dormiendũ ſũt tedia. Sepe in aſſeri
bus dormiendo in paleis. i lapidibꝫ nudo qꝫ ſolo in
vento in pluuia. in frigoribꝫ. Si pluuias fueris aſ
ſecutꝰ. ad pediculos pulices. culices aut alias infi
nitas. vel mordẽtes vel tetrime fetẽtes beſtiolas
te ꝑpa. nunq̃ ſolus dormias niſi cũ ſociũ cupes
lintheamiã immũda fetida laceã ⁊ quibꝫ nũꝑime
ſunt peſtilentia mortui tibi dabũtur. Comes ad
iungitur ſcabioſus. q̃ ſe nocte tota fricabit. Aliꝰ
tuſſitabit. alius fetido flatu te purgebit. Interđ
⁊ leproſus tibi cõiacebit. alius frigidus eſt. ⁊ ve
ſtimẽta ad ſe rapit. alius febre calidus et lodicẽ
cum omĩ tegumento ſupra te iacit. Semꝑ vel ille

ſibi moleſtus erit. vel tu ſibi videberis tedioſus.
dormiē frequēter in cōi. ubi ł decē ſūt ł vigīti. ubi
vn9 ſtertit alter pedit. alius calces iactitat. nūq̄
an̄ mediū noctis eſt ſilentiū. veniūt ebrij dormitū
cōfabulātur garriūt ructātur. rixātur ꝑ lās. pu
gnāt. ⁊ ſeiūcē cedūt ſurgunt migētes ſepe apd ſta
bula ſūt cubilia tua ⁊ equos fremitātes ł ſe mor
dētes audis nunq̄ ſcies ubi iacē debeas. niſi dor
mitū dn̄i iuerint. Sunt in diuerſorijs multi ad
uene. multi ignoti. ⁊ vita plerunq; curialium in
hoſpicijs publicis finitur. ubi continuo fures ti
mendi ⁊ formidādi ſicarij ſūt. nec res tuas vnq̄
tā diligēter cuſtodies. qui aliqn̄ repies immuta
tas. nam ⁊ ipſi fures in thalamo tuo dormiente a
te ſopito aſſurgēt. res ſub te q̄ iacentes eripiēt.
Aſſunt mētrices ancille lenones ioculatores lu
ſores. paraſiti. qui iurgia cōtinuo preludunt. tā
t9 q; clamor exorit. ut nedū dormiē. ſ; nec q̄ ꝓpē
loquētē ſociū intelligere queas. adde ruſticorꝝ
loq̄citatē. qui nocte quāuis longa ē nunq̄ quie
ſcāt. abſētē cantāt amicā ut flaccus ait multa ꝓ
latus vappa nauta atq; viator nulla dormiendi
quies datur. q; ſi vnq̄ rumores ⁊ alia mala ſom
n9 vicerit ac oculos claudere cepis e veſtigio reuo
caberis. ⁊ aliq̄ eā ſurgē ꝯpellēris. credo te iſta mihi
ps expertū. ideoq; ſū breuior. ſ; accipe alia q̄ int hoſpi
tand ſūt tedia. mareſcalc9 or̄ad9 ē ac pcōd ucēd9

Rogandi q; ſui eius ꝛ alliciendi muneribus ſūt ut hoſpicium tibi tollerabile prebeant. Que ꝛ ſi ꝑ miſerint non tamen implebunt. teq; vel in remo tiſſimis locis ł i fetidiſſimis ganeis collocabunt Interd ꝛ honeſtum locū quem dedit ut deſeras ꝛ alteri cedas minis ac vi coget. Sz eſſet fortaſſe tol lerabile mareſcalco caput inflectē. quoꝝ eſt offi tiū non mareſcalco inhoneſtū ac ſordidos hoies ſequi. atq; hijs ſupplicaē ꝛ offerre pecuniā grauiſ ſimum eſt nec hoc tñ potes effugē. Nā ꝛ cocis et piſtoribus et frumentarijs et bladi vinicq; diſtri butoribus. humiliaē te ꝯuenit et ipſorum beniuo lētiam emere. Quid oſtiarios referā. heu quoties de hoſtijs valuas in pect9 detrudet tuū quociēs te pugno vel calce repellit. quoties v bi te viderit venientem portā q̄ patebat ſtatim recludit. Quo ciens te excluſo q̄uis auꝝ dederis. vel mimū vel ſcurram vel emulū tuū intromittet. Quocies tibi vel dormiē principem. vel in cōſilio eſſe. vel egro taē mencietur. quid de motu caſtroꝝ dicam quis tormenta que tūc incidunt poſſit enumeraē. q̄ta equoꝝ eſt cura. q̄ta armoꝝ. Quot vrgent angu ſtie. trāſeunda ſunt alta flumiā pontes ancipites aſcendēdi equitandum in tenebris in pluuia in vento in niuibus in luto in glacie in fluminibus in ſpinis in nemoribus in ſaxis in precipicijs in abruptis colliū. Inter latrones iter hoſtes nūq̄

ē certus pn̄cipis receſſus. Fama nōnūq̄ vagať i
craſtinū eē caſtra mouenda. Cūq; acciđꝰes vie
mutatur opinio. ꝙ ſi forte impatꝰ fueis. repēte ſi
et receſſus. ibitq; rex cū paucis ⁊ ſequi pene feſti
nant oēs iubebit. idq; tūc potiſſiē ꝯtigit. cū vel
egrotaueris ł medicinam ſūpſeris. ł ſāguinē di
minueris. aut equi tui vel famuli minꝰ diſpoitī fue
rint. Si quis ł ſtādi ł recedendi certitudinē hr̄e
voluerit. ex cauponib; ł meretricib; meliꝰ inſtru
etur q̄ ex alijs. nunq̄ quo ſit eundū ſcies. niſi
pꝰ q̄ pueneris. Creditur ſepe ſūma luce rex abi
turꝰ tūc oms in equis exſpectāt ⁊ ad meridiē vſq;
tā muli q̄ equi ⁊ currꝰ onerati manēt ſepeq; one
ra tāq̄ decepti deponūt. Cum vero iter arreptū ē
in hijs locis potiſſime māſio fit. vbi nec vina ſūt
nec cibaria nec in quibꝰ recipi q̄as diuerſoria. v
bi vero vbertim omnia ſuppetūt nūq̄ poſt biduū
caſtra manebūt. Eſt enī regibꝰ tediū quociēs me
titudinem letam audiunt. Contra vero ex angu
ſtijs afflictioneq; plebis ſolacia ſuſcipiunt. ideo
nō nūq̄ mille paſſus p diem ꝓficiſcuntur inter
dum quinq̄gīta milia obābulant. Gaudebunt
q; cū te ł familiarē pdidiſſe. vel equū accipient
vel cū te p̄cipitatū i fluuia ł frigore obriguiſſe vel
eſtu defeciſſe cognouerit. Cū ipi ⁊ cōn frigꝰ ⁊ cōn
calorē armati extiterit In caſtroꝝ p̄terea ꝓceſ
ſu quot p̄ſſurē ſūt quot calces qđ truſiōes qđ caꝰ

quot blaſphemie nūc tuus equꝰ alium cedit et ī te culpa refertur· nunc tuus ceditur et afficieris dāpno litigant inuicē famuli ⁊ in bellum deſcen dunt domum interdum ſeruare ordīes oportet nuſꝙ̄ cedē locum licet feſtinandum eſt cum alij feſtinant· tardandum dum alij tardant· nec ꝓpe te erit quē velis amicus· nec ad eū vbi ſit poteris ire. Si quo caſu cecideris· nemo te colliget ſꝫ vni uerſo exercitu calcaberis ⁊ tā tu ꝙ̄ equus in pulue rem redigemini· nunc in locis paluſtribus ⁊ in lu to caſtra ponuntur. Nunc in aream locoqꝫ ſterili ex quo nec lingnatū nec aq̄tū abſꝫ magno diſcri mine ꝓgredi queas. Tuncqꝫ aut eſtas erit ⁊ ca loribus exureris cicadis obtūderis ʒinʒalis mor deris ſerpentibus toxicaris ac fetoribus ac exala cōibus peſſimis cruciaris· aut eſt hyēps ⁊ tecto ac veſtibus nudꝰ peribis qđ ſi forſitan tu euaſeris famuli tui ⁊ equi ſup eſſe non poterint adde cum ꝓpe ſunt hoſtes maiores moleſtias nūc vitandos lapides nūc ſagittas timēdas nūc fures formidā dos atqꝫ latrones nūc inſultus eſt faciendus in hoſtes nūc cauendū eſt ne hoſtes ipſi officiant inſultātes in armis edendū eſt in armis qꝫ dormi endū ſemp in vallo caſtroꝝ ſemp in portis excu bie ſunt habende· nunꝙ̄ hora quieta eſt nunꝙ̄ in pace manē licꝫ nunꝙ̄ tube nunꝙ̄ cornua tacent nunꝙ̄ inſidie ceſſant. Quotiens itur ad muros vel

cū duo ↄcurrūt exercit⁹. q̄ta trepidacō ē. quot da
mores nūc erigūt machine. nūc ferunt tribuli
ↄcurrūt iacula fodiunt miſſilibꝫ ſcuta choruſcāt
enſes Sꝰ illo equ⁹ occidit. hic cōfoſſus telo. rui
nā minat Jlli caput auferē. huic man⁹ āputat.
Quidā calcāt iter equos. Quidā ifoueis iacēt ex
aīmes ł exāgues mille facies mortis vbiqꝫ vidē
ē nō hic mia ē. nō beignitas. nō huānitas. Sꝫ il
le vir bon⁹. ille miles egregi⁹. ille fortiſſim⁹ cre
dit ipator q̄ plurēs ſua manu necauit quiqꝫ cru
entū gladiū ex pluriū viroꝝ ſaguł duxit. Sūt eq̄
ſtres pugne. ſūt pedeſtres ſūt nauales. ſūt murā
les. vbiqꝫ ēs ē horrēda: ↄ facies inferno ſiłis. ni
chil ibi lucrai abſꝫ iniuria ꝓximi poteis. nec tua
ſūt q̄ bełł q̄rūt iniuſtis vt fere ſūt oīa bella q̄ inter
domeſticos fidei ↄmittūt pdē aūt illic nedū res. ſꝫ
vitā ↄ aīaꝫ potes Nec tu te vitarē bellū ↄfidas ſi q̄
tu⁹ rex interfueit. nemo ſe marē vitaturꝫ ſperꝫ. Cū
rex nauigaueit q̄ coītād⁹ rex ē q̄ amittēd⁹ inter
tot tāta ſꝫ difficultates q̄ inuciſes ↄ ſufferre inſo
litas ēs nō potes aut antiqu⁹ ↄ deficiētibꝫ vibꝫ.
nec inediā. nec ſiti nec labōes ſuſtinē vales. ꝑte
reo morbos. q̄ dū ſic agimur nos aggrediūt. q̄bꝫ
coacti ł ī vijs deſeimur ł inter ignotos ac plimi
diē claudūt q̄ domi manētes ꝑ młtos ānos viuē
potuiſſent. Sꝫ ēdeam⁹ iā ī vrbes ſi⁹ ī āplo ſpaci
oꝫ. loco q̄eſcat cuia deērt ne ꝯtrēa crucıat⁹ an nō

ſiunt dietim noua edicta et cõſtitucões noue q̃
bus ut te coaptes ſingulis diebus de nouo incĩ
pies viuẽ. Siue rex ſedeat ſiue ſtet tibi tñ ſemper
erit ſtãdum nec vllam tuis tibijs poteris daẽ q̃e
tẽ. Si vnq̃ ſederis temerari⁹ iudicaberis. Quid
vero in ſtipendijs recupandis. quanta moroſitas
q̃ta qʒ diminucõ eſt nunq̃ in tpe dabitur nunq̃
integrũ nũc ad iſtum nunc ad illum remitteis di
uerſis qʒ mendacijs eluderis multa ſunt ꝓpter
que magnifico dño caſpari cancellario teneor. ſʒ
in hoc q̃ʒ ſue magnificentie ſim obnoxius qui me
nõ patitur ſalario meo fruſtari. ſicut alios video
q̃ ſuũ gemunt fraudari ſalariũ. nũq̃ ſtipendia re
cipiunt niſi diſtributorem donauerit nec vllus ẽ
q̃ tam clara cõuencõis ſue capl'a faciat ut ad vo
luntatẽ officialiũ nõ recipiat interpretacõem q̃
ſũt omnes auri corroſoẽs. Sʒ iam de neccijs aliq̃d
dicam⁹ qui et ipſi curialium tormenta exaugent
nũc hoc nũc illud impetraẽ ſibi petentes. ⁊ ſiue
durũ ſit ſiue abſurdꝰ qd optant. impetrare te tñ
volunt. Quidam vero potentes ſũt ⁊ ex grã pri
cipis ꝓmoueẽ ꝓpinquos poſſent. Sʒ tales ſũt ei⁹
coſanguinei vel ut eis bñfacere non audeat vel ſi
audeat infamiam populi ⁊ idignacõem ſupra ſe
dei ſuſtineat. Quid qd amorem in ſe principis ne
mo verũ aſſequitur. Namqʒ ut yſocrates in eo
quem de regno ſcripſit libro teſtatur principes

nemīnē niſi icōſulto q̊ dā īpetu diligūt. Qd ſi quē
ꝙ amāt nō vt aīcū diligūt inť paēs ei aīcicia dū
tarat vſat. Sꝫ eo mō amāt q̊ canes ⁊ equos di
ligūt frēm vt exīm̄ ſuſcipiāt. Quid dixi erraui ĉte
multo plꝰ caīs ā equꝰ ꝙ hō diligiť. mortuo quip
pe viro mox aliꝰ adeſt q̄ locū defuncti magnīs ꝑ
cibus ſibi ꝯmitti poſtulat At canis vel equi mor
tui vicē nō ſupplebit aliꝰ. niſi vel emptus precio
vel grā. parū adhuc dixi. cū nedum non dolenda
ſꝫ optāda mors tua pricipi ſit. cui diuciꝰ ſuiuiſti
Aut enim pro longis obſequijs te non remune
rauit. Et ſoluiť obligacō morte tua dulcē qꝫ ſūo
ex ore ſonabit A ſi mortuꝰ non fuiſſet homo ille
magnīs eū muneribꝰ donaſſem. Aut largitꝰ ē ti
bi plīma q̄ te mortuo ēcupaē ſe ſpeāt. vix enī ho
die diues aliquis moritur. cui pricipes non ſucce
dāt Sed audi iā quot īminēt tibi moleſtie ꝓpter
pſonā pricipis Raro nedū inter pncipes. ſꝫ inter
priuatos qꝫ vir bonꝰ ēpitur Cicero ī diuinacōnū
libris. q̄ rariſſime ſiūt. mōſtra putāda ſūt inquit
magis mōſtrū vir bonꝰ ꝙ ꝑtꝰ mule. Aſtipulatur
huic ſētentie iuuenal. q̄ licꝫ priꝰ dixiſſet Rari q̄p
pe boni vix nuēro ſūt totidē quot thebaꝝ porte vl
diuitis hoſtia vili. poſtea tn̄ quaſi ſeptem reperiri
non poſſent. Amplius ſe reſtrinxit dicens Egre
giū ſcīn̄ qꝫ virū ſi cerno. bimēbri vt monſtrum
puero. et miranti ſub aratro piſcibꝫ inuentis et

fere cōparo mulē. nec dīna ſcriptura remiſſior eſt
Si quidem apud paulum xp̄i he verba relata ſunt
Eſt autem deꝰ verax omīs homo mendax. Et iterū
ſcriptum eſt quia nō eſt iuſtus quiſq̄ꝫ non eſt in
telligēs. nō eſt requirens deū. At rurſus non eſt
qui faciat bonū non eſt vſ ad vnū. vides ac ora
tores ac poete cū ſacra ſcriptura cōcordant vides
ne ut rari boni. mali vero infiniti ſunt. Si ergo ēx
tuꝰ malus fuerit. dolebis eius infamiā eiꝰ vicijs
cruciaberis. Si auarꝰ eſt angeris qꝛ te nō p̄miat
nec alios bñ meritos ⁊ quia plurima negligit ne
ſūptum faciat ſi liberalior eſt times ne ꝑ effuſioē
nimia oblimet erariū. Si crudelis vereris ne ī te
tuos qꝫ ſeuiat. Si pius. egre fers quia nō vlciſcit
iniurias. Si audax picula reformidas. Si vecors
hoſtibus inuides qꝛ ſibi ſemp inſultant. Si loquax
multiloquium non eſſe abſqꝫ pccō cognoſces. Si
tacitus dicis qꝛ nec amicos nec ſeruitores ſcit ver
bum retinē. Si vinolentus accuſas ebrietatem.
ſi vino non vtitur qꝛ parum ſit letus grauaris. ſi
luxurie cultor eſt doles qꝛ plurimis iniuriatur. ſi
feminas fugit. dicis nō eſſe virum. ſi paucos ad
ſe admittit diſplicet tibi inter illos nō eſſe. ſi ōis
eſt omnibꝫ iraſceris qꝛ tā reliqs q̄ꝫ tibi ſit familia
ris. ſi omī ex pte bonus eſt quod mōſtrum fuerit
cum tu ſis malus. doles. quia tuis vicijs non allu
dit. Aut ſi tu quoqꝫ ſis bonus quod admodum

difficile ē· doleb principi bono non arridere fortuā; ſemperq; anxius eris ſuo ſtatu. Egrotabis cū eo ēt patieris cum eo qm̄ non tam ſuo filio pat afficitur ꝙ bono principi bonus ſu9. Cui ꝗ ſi for tuna fauerit nūc mutationē; it̄ inſidias tīes' nec dories vnꝗ̄ nec vigilab i pace. Eſt inſup mag vi roꝝ recreacō mētis ſeceſſ9. Cū ſe aliqs ētrabit i ſolitarium locū· ac vel meditatur vel legit vel ſcribit· totumq; ſe mus prebz. Et nuc̄ plonē nūc ariſtotilē nūc tuliū nūc ṽgiliū nūc alios doctoēs iā dudū mortuos ſ; fama viuentes a ſcriptis al loquitur. S; hac voluptate priuati ſūt Curiales q̄ cū ſp in ocio ſint· nūꝗ̄ tñ ociū hn̄t ſp i multitu die ſūt i clamoib9 i tumultib;. Si tibi nō nūꝗ̄ pti culā; delegeris in qua vel legas aliquid vel ſcri bas· mox aliquis inſtabit qui te vexat. Et ſi alij ceſſauerint· non aberit diſpenſator qui ꝓpe te cō putū faciat eraq; moueat· nuſꝗ̄ tibi āgul9 pate bit q̄et9. i quo poſſis cū ſcipioē dicē· nūꝗ̄ mi9 ſo l9 ꝙ cū ſū ſol9. op; te priſcis illis ſciiſq; viris carē at; inter homines viuere quos rectius beſtias oī ṽtute carētes appellaueris. Sūt q̄ dicāt filios ſuos ideo principib; tradē· vt moēs ediſcāt ſiat; ṽtute p̄ſtātes meli9 dicēnt ad itelligēd maliciā turpitudiē; q; diſcendā ſe filios trāſmiſiſſe. Sūt eī i curijs vicioſiſſimi hoies ꝑ moēs ihoneſti. Ille lu xuriā; cōmēdat ille voracitatē necō de ṽtute ſe iactat

Sȝ aut virginem violaſſe·aut ſtupraſſe nuptam
aut emulū occidiſſe·aut rapina ſeſe aliq̄d nactū
gloriabitur. Que ſcelera ſic adoleſcētes ymitātur
atqȝ inbibūt·ut nullo poſt tp̄e amittāt nec te pu
tes adoleſcētem pudicum ſobriū verecūdum·aut
bn̄ morigerātū apud pricipes inueniē oīs hmōi
ſūt quales magiſtri veꝝ eſt enim qđ terēcius ait
Ad peiorem plerumqȝ ptem aīm applicari ſi quis
ad eam rem mgīm ſortitus ſit improbū·ſic natu
ra iubet velociꝰ ⁊ ciciꝰ nos corrūpūt exempla ma
la cū animum magnis auctorib; ſubeūt. Refero
maxias deo grates qui michi iam viro ſequēdi
principes aīm tradidit. Cū iam pn̄tū virtutes q̄
quas ſic acceperim·ut āplius amittē nō poſſim
Quod ſi aliud non ē hoc ſaltem habeo quia nō
nullas didici lrās·quas ig̃rarē ſi pueritiā meam
curia ſuſcepiſſet. Eſt enim in curijs pricipū vicō
ſum lrās noſſe ⁊ probro loco ducitur appellai di
ſertus. Eſt itaqȝ mag̃ lrātorū moleſtia·cū ſe cōtē
pni p omnia videt ⁊ res maximas ab hijs dirigi
ne dicam negligi quī vix inter maꝰ ⁊ pedes quot
habēt digitos norūt. Sed eſt etiam illrātis ſūma
turbacō. Cū viros in curiam doctos at latine lo
quētes veniſſe videt quos nequeūt intelligere.
Quid preterea de cōſciētia tua ptulerim·qui ſep
inq̄eta ē ſep qȝ te mordet. Cum tu te ſcias multis
vicorum illecebris inquinatū nullum grauius eē

ſupplicíū Seneca ſcri· ꝙ ꝯſcīaꝫ hinc iuuenal·Cur
tū hos tu euaſiſſe putas quos diri ꝯſciētia facti
mēs hꝫ attonitos·⁊ ſurdo verbē cedit occulto q̊
ciens aīo tortor ē flagellū penaqꝫ tā vehemēs ac
multo ſeuior ill᷑ Quas ⁊ cedit⁹ ğuis inueīt ⁊ ſta
damāt⁹ nocte·dieqꝫ ſuū geſtare ī pectore teſtem
Sꝫ audi obſecro cicero ēꝫ ꝓ ſexto roſtro Cui⁹ hec
ſi memi v̂ba ſūt ſua queqꝫ fraus ⁊ ſu⁹ tortor mſī
me vexat ſuū queqꝫ ſcel⁹ agitet amēciaqꝫ afficiat
male cogitacōes ꝯſciē qꝫ aīmi terrēt hee ſūt ipīs
aſſidue domeſtice qꝫ furie q̄ dies noctesqꝫ pn̄tū
penas a ꝯſceleātiſſimis filījs ēxpetūt Quaqꝫ te v̊
tis oblocucōes de ēge· de ꝯſiliarījs de te ipō ſiūt q̄
ꝉ nimis ſubditi grauātur·ꝉ hoſtes inſtāt dū aīa
in choreis eſt·aut ī venacōībus occupata nullū
inter res mūdanas mai⁹ mun⁹ eſt hoībus a deo
cōceſſuꝫ vt ciceō dicit ꝙ amicicia At hoc bono tā
ſuauī tā vtili·tā n c̄c̄o priuati ſūt.Curiales nāqꝫ
cū vicōſiſſimi fere ſint oīs nō amicicia iter eos
eē·ſꝫ factio quedā pōt et in odiū ꝯſpiracō inueiū
ē non nulli iduſtrīj ac laboroſi Cuīales At i hījs
mō vmbrata nō expreſſa ſūt ſigna v̂tutū vidēt
q̄dā libeāles·ſꝫ rapinā ſequūtur ⁊ ſi ſunt caſti ābi
cōſos inueies eos atꝫ ſupbos Si huīles ebrīj ſūt
⁊ nebulones In nullo virt⁹ ē aliqua·quā mille
vicia nō comitētur Arduū ē ī hac hoī colluuie vi
rum amicicia dignū ēpie·qđ ſi quīs inuēt⁹ fuerit
bonus·vel regi non placebit vel magnatib⁹ nec

eius vti beniuolētia poteris· qr non licz in curijs
habē ɔmertiū inter illos q̄ nō sūt accepti videbis
qȝ non nūq̄ illos quos diligis ⁊ q̄ tibi ſanguine
sūt ɔiuncti ad ſupplitiū rapi ⁊ q̄uis difficile ſit ta
cere cū doleas nec conq̄ri poteris neqȝ hiſtē. Sepe
qȝ cū illo ɔuerſari cogeris q̄ tibi ꝉ pr̄em ꝉ fratrem
occiderit. Si ei⁹ cōdicōnis fueris ut famulatū poſ
ſis tenere. Inuenies ſuitores tuos fures· ebrios
guloſos· rixoſos· inſolētes· immemoēs· negligē
tes· inertes· adulteros· homicidas. Si rurſus tu
alteri famuleris dn̄m auarꝫ· q̄rulo ſum· inuidum
temulentū· loquacemqȝ repies· diſcurre p omēs
curie ſtat⁹ q̄ɔ rētenti ɔſiliarij ſūt ſuis ɔſilijs nō ac
quieſcere principes. Quid aūt cācellarij cū eorū
l̄re ad honorē regis ⁊ vtilitatē ſcripte· trāſire nō
pn̄t n̄ corrupte ⁊ ex bono in malum mutate. Quid
mgr̄i curie ⁊ mareſcalli dū obedientiā non inuei
unt. Quid mgr̄i camē dū eorum ɔputa corripiunt
q̄d capellani dū in celebratōe d'inorū officiorum
ſuſpendūtur· q̄d medici dū negligi ſana ⁊ nociua
recipi cernūt· q̄d milites· q̄d cubicularij· q̄d tubi
cines dū ſtipendia ſibi negātur· q̄d coci q̄ nichil
pare ſine reprehēſione poſſunt· null⁹ eſt cui non
ſūt īfinite moleſtie atqȝ ut breuiter dicā p multas
tribulacōes intrāt iuſti in gloriam dei· curiales ve
ro cū multis cruciatibȝ acquirē ſibi gehēnam ſtu
dēt· nichil de clericis ⁊ religioſis dixerim. Quī cū

Joſeph palliū cū matheo theolomiū cū Johāne
ſindonem Cum ſamaitana cupiditatis ydriā ſūt
juſſi relinquē. Taceo ꝛ illos q̄ neceſſario ꝛ inui
ti ſequūtur curiā namqꝫ vt cicero ꝓ ſexto roſcio
dicit. qꝺ ego iuit⁹ ꝛ neceſſario facio. nec diu nec
diligēter facē poſſum Crede iā me ꝓmiſſioi mee
ſatiſfeciſſe. qua ſtultos eē me ꝓbaturū dixi oms
qui aliā vitā habentes in qua ſex poſſunt hone
ſte traducere. curiarū moleſtias ſequūē. Quod
cū ita ſit. relinqm⁹ hoc pelag⁹ inquietū. nos qꝫ
in aliā viā redigam⁹. namqꝫ ſi pacem cupimus
ſi ocium diligim⁹. ſi nob vivē volu⁹ ſi ſalutem a
nime querim⁹. fugiēda ſunt nob atria regum ꝛ
aulici tumult⁹ In quibꝫ nec requies nec bonarū
arcium exercitacō nec virtutis amor aliqs vigꝫ
Sꝫ auaricia tm̄. libido. crudelitas. crapula. Inui
dia ꝛ ambicō dn̄atur. Quibus vicijs qui ſit dedi
tus. nullo ſe poterit argumento tueri. Quin apud
viros doctos. ꝛ mal⁹ eſſe ꝯuīcatur ꝛ ſtultus va
le vir niſi ex curialibꝫ vn⁹ eſſes meo iudicio pru
dens. Ex prule pridie kal. decembris. Anno domi
ni milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo
quarto Indiciōn ſeptima.